

Ευριπίδη «Ελένη»
Σε μετάφραση Τάσου Ρούσσου

Πρόλογος (Στίχοι 1-191)

Σκηνικό: Το παλάτι του βασιλιά της Αιγύπτου Θεοκλύμενου. Μπρος του, κοντά στην ορχήστρα, το μνήμα του πατέρα του Πρωτέα. Στο βάθος φαίνεται ο Νείλος.

1^η Σκηνή (Στίχοι 1-82)

ΕΛΕΝΗ

Νά ο Νείλος με τις όμορφες νεράιδες,
που αυτός κι όχι βροχή του Δία μουσκεύει
τους κάμπους της Αιγύπτου, όταν τα χιόνια
λιώνουν. Εδώ βασίλευε ο Πρωτέας,
της χώρας κυβερνήτης, όσο ζούσε,
στο νησί Φάρο κατοικώντας. Πήρε
γυναίκα μια Νηρηίδα, την Ψαμάθη,
που άντρα τον Αιακό πρωτύτερα είχε.
Μες στα παλάτια αυτά γεννάει δυο τέκνα,
τον Θεοκλύμενο, γιατί σεβόταν
στη ζωή του τους θεούς, κι ένα κορίτσι
ευγενικό, καμάρι της μητέρας,
που Ειδώ την έλεγαν, μικρή όταν ήταν·
στην ώρα όμως σαν έφτασε για γάμο,
την είπαν Θεονόη, γιατί τα θεία,
μελλούμενα και τωρινά, τα ήξερε όλα·
μια τέτοια έλαβε χάρη απ' τον Νηρέα,
τον πρόγονό της. Ο δικός μου τόπος
η ξακουστή 'ναι Σπάρτη και πατέρας
ο Τυνδάρεως· μια φήμη ωστόσο λέει
πως, παίρνοντας ο Δίας θωριά κύκνου,
πέταξε προς τη μάνα μου τη Λήδα,
κάποιον αϊτό για να ξεφύγει τάχα,
κι έτσι μαζί της δολερά έχει σμίξει,
αν είν' αλήθεια. Ελένη τ' όνομά μου.
Τα βάσανά μου θα σας ιστορήσω.
Οι τρεις θεές, η Κύπριδα κι η Ήρα
κι η Αθηνά, του Δία η θυγατέρα,
σε μια βραχοσπηλιά πήγαν της Ίδης,
την πιο όμορφη να κρίνει ο Πάρης. Όμως
την ομορφιά μου τάζοντάς του η Κύπρη
—αν όμορφο λογιέται ό,τι σου φέρνει
τη δυστυχία— και ταίρι του πως θα 'μαι,

κερδίζει το βραβείο. Και της Ίδης
αφήνοντας τις στάνες φτάνει ο Πάρης
γοργά στη Σπάρτη για να με κερδίσει.
Οργίστηκ' η Ήρα που έτσι τη νίκησαν
κι εμπόδισε τον γάμο μου μ' εκείνον.
Στου Πρίαμου τον γιο δεν δίνει εμένα,
παρά το είδωλό μου, φτιάχνοντάς το
σαν πλάσμα ζωντανό από τον αιθέρα
και αυτός θαρρεί πως μ' έχει —κούφια ιδέα—
ενώ δεν μ' έχει καν. Έπειτα οι γνώμες
του Δία στα πάθη αυτά σωριάσαν και άλλα·
γιατί σήκωσε πόλεμο αναμέσο
στη χώρα των Ελλήνων και στους δόλιους
τους Τρωαδίτες, για να ξαλαφρώσει
τη μάνα γη απ' το πλήθος των ανθρώπων
κι ο πιο μεγάλος άντρας της Ελλάδας
να γίνει ξακουστός. Εγώ βραβείο
παλικάριάς στους Έλληνες και Τρώες
ποτέ δεν ήμουν, ήταν τ' όνομά μου.
Με πήρε στις πτυχές ο Ερμής του αιθέρα
και σκεπασμένη σε θαμπή νεφέλη
—δεν μ' άφησε χωρίς φροντίδα ο Δίας—
μ' έφερε στου Πρωτέα εδώ τα σπίτια,
κρίνοντας πως αυτός απ' όλους ήταν
πιο γνωστικός κι αγνό τον γάμο μου έτσι
για τον Μενέλαο θα κρατούσα. Τώρα
βρίσκομαι εδώ κι ο δόλιος μου άντρας πήγε,
μαζεύοντας στρατό, στης Τροίας τα κάστρα
ζητώντας να με πάρει πίσω. Κι έχουν
στου Σκάμαντρου χαθεί το ρέμα πλήθος
ψυχές για μένα· κι ενώ τόσα πάθη
τράβηξα, από παντού ακούω κατάρες,
προδότες με λογιάζουνε του αντρός μου
κι αιτία για να μπλέξουνε σε μέγα
πόλεμο οι Έλληνες. Τί να την κάνω
τη ζωή πια; Ο Ερμής αυτόν τον λόγο
μου είπε· στη δοξασμένη εγώ τη Σπάρτη
θα ζήσω με τον άντρα μου και πάλι,
που θα το μάθει πως ποτέ δεν πήγα
στην Τροία στο κρεβάτι κάποιου ξένου.
Κι όσο ο Πρωτέας έβλεπε τον ήλιο,
κανείς για γάμο δεν μιλούσε· μα όταν
μπήκε στη σκοτεινιά της γης εκείνος,

γυναίκα με ζητά ολοένα ο γιος του.
Τον άντρα μου τιμώντας, στου Πρωτέα
το μνήμα ετούτο ικέτισσα προσπέφτω,
καθάρια να κρατήσει την τιμή μου.
Γιατί αν κακό όνομα έχω στην Ελλάδα,
το σώμα μου ντροπή να μη μολύνει.

2^η Σκηνή (Στίχοι 83-191)

(Έρχεται ο Τεύκρος παρατηρώντας εξεταστικά γύρω του.)

ΤΕΥΚΡΟΣ

Το κάστρο ετούτο ποιός εξουσιάζει;
Γιατί από τις στοές και τους ωραίους
θριγκούς που το κυκλώνουν, για παλάτι
άρχοντα πλούσιου μπορείς να το νομίσεις.
Άα!

Θεοί, ποιάν όψη αντίκρισα; Κοιτάζω
την πολυμίσητη θωριά κακούργας
γυναίκας, που ξεκλήρισε κι εμένα
κι όλους τους Αχαιούς. Άμποτε να 'χεις
την έχθρα των θεών που τόσο μοιάζεις
με την Ελένη. Κι αν σε ξένη χώρα
δεν βρισκόμουν, με τούτη τη σαΐτα
που αλάθευτα χτυπά θ' αφανιζόσουν,
για να γευτείς αυτή τη χάρη, αφού είσαι
παρόμοια με του Δία θυγατέρα.

ΕΛΕ. Γιατί, δυστυχισμένε, όποιος και να 'σαι,
μ' αποστράφηκες έτσι και μου δείχνεις
μίσος για τα δεινά που 'φερε κείνη;

ΤΕΥ. Έσφαλα· η οργή με συνεπήρε
πιότερο απ' όσο θα 'πρεπε· η Ελλάδα
βαθιά μισεί, να ξέρεις, την Ελένη·
συχώρα με, κυρά, γι' αυτά τα λόγια.

ΕΛΕ. Ποιός είσαι και από ποιά χώρα εδώ φτάνεις;

ΤΕΥ. Ένας από τους Έλληνες τους δόλιους.

ΕΛΕ. Γι' αυτό λοιπόν δεν στέργεις την Ελένη.

Ποιός είσαι κι από πού; Ποιός ο γονιός σου;

ΤΕΥ. Με λένε Τεύκρο, γιος του Τελαμώνα
και Σαλαμίνα η γη που μ' έχει θρέψει.

ΕΛΕ. Στον τόπο εδώ του Νείλου τί γυρεύεις;

ΤΕΥ. Με διώξαν οι δικοί μου απ' την πατρίδα.

ΕΛΕ. Θα 'σαι δυστυχισμένος· ποιός σε διώχνει;

ΤΕΥ. Ποιός άλλος; Ο πατέρας Τελαμώνας·

ΕΛΕ. Γιατί; Κάποιο κακό θα 'ναι η αιτία.
ΤΕΥ. Στην Τροία εχάθη ο Αίας ο αδελφός μου.
ΕΛΕ. Πώς; Δεν εχάθη απ' το δικό σου χέρι;
ΤΕΥ. Ρίχτηκε στο σπαθί του κι εσκοτώθη.
ΕΛΕ. Μανία τον ηύρε; Αλλιώς δεν θα τολμούσε.
ΤΕΥ. Ξέρεις το τέκνο του Πηλέα, τον Αχιλλέα;
ΕΛΕ. Ναι·
 πήγε, όπως λεν, μνηστήρας στην Ελένη.
ΤΕΥ. Σαν αφανίστηκε, άφησε μεγάλη
 για τ' άρματά του αμάχη στους συμμάχους.
ΕΛΕ. Και πώς αυτό τον Αίαντα έχει βλάβει;
ΤΕΥ. Σκοτώθηκε που πήρε άλλος τα όπλα.
ΕΛΕ. Και για τις συμφορές εκείνου πάσχεις;
ΤΕΥ. Γιατί δεν χάθηκα κι εγώ μαζί του.
ΕΛΕ. Ήσουν λοιπόν στην ξακουσμένη Τροία, ξένε;
ΤΕΥ. Την κούρσεψα, μα πάω κι εγώ χαμένος.
ΕΛΕ. Την έκαψαν, την έχουν κάνει στάχτη;
ΤΕΥ. Δεν μένει από τα κάστρα της σημάδι.
ΕΛΕ. Δύσμοιρη Ελένη, παν για σένα οι Φρύγες.
ΤΕΥ. Κι οι Έλληνες· τρανό κακό έχει φέρει.
ΕΛΕ. Πόσος καιρός που πήρατε την πόλη;
ΤΕΥ. Εφτά χρονιές περάσαν από τότε.
ΕΛΕ. Και πρώτα πόσο μείνατε στην Τροία;
ΤΕΥ. Πολλά φεγγάρια, δέκα χρόνια ακέρια.
ΕΛΕ. Και την Ελένη πήρατε της Σπάρτης;
ΤΕΥ. Την έσυρε ο Μενέλαος απ' την κόμη.
ΕΛΕ. Είδες εσύ τη δύστυχη ή σου το 'παν;
ΤΕΥ. Με τα ίδια μου τα μάτια, ως βλέπω εσένα.
ΕΛΕ. Σκεφτείτε μη θεόσταλτη ήταν πλάνη.
120ΤΕΥ. Άλλη κουβέντα πιάσε όχι για κείνη.
ΕΛΕ. Κι ό,τι έχεις δει για αλήθεια το λογιάζεις;
ΤΕΥ. Την είδα εγώ κι ακόμα ο νους τη βλέπει.
ΕΛΕ. Έφτασε με τον άντρα της στο σπίτι;
ΤΕΥ. Μήτε στο Άργος, μήτε στον Ευρώτα.
ΕΛΕ. Άαχ· συμφορά για κείνους που δεν στέργεις.
ΤΕΥ. Κι οι δυο χαθήκαν, όπως λέει ο κόσμος.
ΕΛΕ. Αντάμα δεν αρμένισαν οι Αργίτες;
ΤΕΥ. Ναι, μα τους χώρισε τρανή φουρτούνα.
ΕΛΕ. Σε ποιά μεριά του πέλαγου σκορπίσαν;
ΤΕΥ. Καταμεσής στο Αιγαίο, όπως διαβαίνουν.
ΕΛΕ. Δεν είδαν τον Μενέλαο από τότε;
ΤΕΥ. Κανείς· νεκρό τον έχουν στην Ελλάδα.
ΕΛΕ. Ωω δυστυχία· κι η μάνα της Ελένης;

ΤΕΥ. Τη Λήδα λες; Επήγε πια στον Άδη.
ΕΛΕ. Για τις ντροπές της κόρης της εχάθη;
ΤΕΥ. Ναι, μια θηλιά περνώντας στον λαιμό της.
ΕΛΕ. Ζουν του Τυνδάρεω οι δυο γιοι ή δεν ζούνε;
ΤΕΥ. Και ναι και όχι· υπάρχει διπλή φήμη.
ΕΛΕ. Ποιά γνώμη η πιο καλή; Αχ! συμφορές μου·
ΤΕΥ. Άστρα γινήκαν και θεούς τους λένε.
ΕΛΕ. Καλός αυτός ο λόγος· η άλλη φήμη;
ΤΕΥ. Πως σκοτωθήκαν για την αδερφή τους.
 Όμως τα λόγια φτάνουνε· δεν θέλω
 διπλά να κλαίω γι' αυτά και να στενάζω.
 Σκοπός μου που ήρθα στο παλάτι ετούτο
 είναι να βρω τη μάντισσα Θεονόη·
 βοήθησέ με εσύ μαντείες να πάρω
 με πρίμο αγέρι πώς θα ταξιδέψω,
 στη θαλασσόζωστη να φτάσω Κύπρο,
 που με χρησμό με πρόσταξεν ο Φοίβος
 μια πόλη εκεί να ιδρύσω κατοικώντας
 και να την ονομάσω Σαλαμίνα,
 το πατρικό νησί μου έτσι τιμώντας.
ΕΛΕ. Θα σ' οδηγήσει το ίδιο το ταξίδι·
 μα φύγε, ξένε, γρήγορα απ' τη χώρα,
 ο γιος πριν σ' αντικρίσει του Πρωτέα
 που βασιλεύει εδώ· πήγε κυνήγι
 με τα σκυλιά του· κι όποιον θα πετύχει
 Έλληνα τον σκοτώνει. Την αιτία
 μη θέλεις να τη μάθεις· δεν στη λέω·
 έπειτα και σε τί θα σ' ωφελούσα;
ΤΕΥ. Γυναίκα, μίλησες σωστά· μακάρι
 τη χάρη σου οι θεοί να ξεπληρώσουν.
 Είσαι όμοια στο κορμί με την Ελένη,
 μα δεν της μοιάζεις στην ψυχή. Να πάει
 κατά χαμού, ποτέ της στον Ευρώτα
 μη φτάσει· εσύ καλό να βλέπεις πάντα.
 (Φεύγει ο Τεύκρος.)

Πάροδος (Στίχοι 192-436)

Προωδός (Στίχοι 192-195)

ΕΛΕ. Σε τί κλάμα βαθύ να ξεσπάσω, που θλίψη τρανή
 την ψυχή μου πλακώνει με πόνο μεγάλο κι ασήκωτο;
 Ποιό μοιρολόι να πιάσω
 με θρήνους, με βόγκους, με δάκρυα;

Κοιμός (Στίχοι 196-288)

ΕΛΕ. Σειρήνες, φτερωτές κόρες της Γης, ελάτε
με φόρμιγγες, φλογέρες λωτοκάμωτες,
με αυλούς συντρόφισσες στον πόνο μου,
ζυγιάζοντας συνταιριαστούς
θρήνους στα μαύρα μου δεινά.
Στις συμφορές μου δάκρυα
να 'στελνε η Περσεφόνη,
λυπητερούς, μακρόσυρτους
σκοπούς να συνοδέψουνε
τα κλάιματά μου και από με
να πάρει σαν αντίχαρη
στ' ανήλιαγα παλάτια της
πικρό πικρό τραγούδισμα
για τους βαριόμοιρους νεκρούς.

(Μπαίνει ο χορός.)

ΧΟΡΟΣ

Κοντά στη γαλανή ακροθαλασσιά
σε τρυφερά καλάμια απάνω
και στη σγουρή τη χλόη κάποτε
άπλωνα ρούχα κόκκινα στον ήλιο
να τα στεγνώσουν οι χρυσές αχτίδες·
τότε άκουσα μια πονεμένη
βαθιά φωνή, σπαραχτική,
σα βογγητό και μοιρολόι,
καθώς μια νύμφη, μια νεράιδα
τρέχει θρηνώντας στα βουνά
ή μέσα στις βραχοσπηλιές
σκούζει και στηθοδέρνεται,
γιατί σε στρώμα ερωτικό
τραχιά τη σέρνει ο Πάνας.

ΕΛΕ. Γυναίκες της Ελλάδος, αχ!
κούρσεμα карабиού βαρβαρικού,
ήρθε ένας ναύτης Αχαιός,
ήρθε και πόνους μου 'φερε
βαριούς στους πόνους που έχω.
Την γκρεμισμένη τώρα Τροία
την τρώει ανέλεη φωτιά·
φταίω εγώ για τόσους φόνους
και τ' όνομά μου, που ένα πλήθος
σώριασε δυστυχίες. Η Λήδα

πέρασε βρόχο στον λαιμό της
και πέθανε για τις ντροπές μου.
Στο πέλαο, παραδέρνοντας,
ο άντρας μου είναι πια χαμένος·
ο Κάστορας κι ο Πολυδεύκης,
διπλό καμάρι της πατρίδας,
έγιναν άφαντοι κι αφήσαν
έρημες τις παλαίστρες, πλάι
στις καλαμιές του Ευρώτα, δίχως
αλόγων ποδοβολητά.

ΧΟΡ. Άα! τύχη πολυστέναχτη
και πικραμένη μοίρα που έχεις!
Αγλύκαντη ζωή από τότε
που σ' έσπειρεν ο Δίας, όταν
σαν κύκνος λευκοφτέρουγος
αστράφτοντας μες στον αιθέρα
μπήκε στις μάνας σου τον κόρφο.
Ποιά συμφορά σου λείπει τάχα;
Ποιά δυστυχία δεν έχεις υποφέρει;
Κρεμάστηκε η μητέρα σου,
τα δυο σου αδέρφια, δίδυμα του Δία
βλαστάρια, δεν χαρήκαν τη ζωή τους.
Δεν βλέπεις την πατρίδα πια
κι ολούθε λεν στις πολιτείες
πως μ' έναν βάρβαρο, κυρά μου,
σ' άτιμο πλάγιασες κρεβάτι.
Πνίγηκε μες στα κύματα ο καλός σου,
κι ούτε ποτέ στο πατρικό
παλάτι σου χαρά θα δώσεις
και στις Χαλκίοικης τον ναό.

ΕΛΕ. Ποιός Έλληνας ή Τρωαδίτης
πελέκησε το πεύκο εκείνο
που 'φερε τόσα δάκρυα στην Τροία;
Καράβι συμφοράς ο Πάρης
φτιάχνοντας απ' αυτό εταξίδεψε
με το βαρβαρικό σκαρί του
κι αρμένισε στη χώρα μου
γι' αυτή τη δύσμοιρη ομορφιά,
τον έρωτά μου να κερδίσει.
Μαζί του η φόνισσα και δολοπλόκα
Κύπριδα, στον χαμό οδηγώντας

Δαναούς και Πριαμίδες· δύστυχη που 'μαι!
Κι απ' το χρυσό θρονί της η Ήρα,
του Δία η σεβαστή γυναίκα,
τον φτεροπόδη έστειλε Ερμή.
Κι ως έκοβα μες στην ποδιά μου
τριαντάφυλλα δροσάτα, στη Χαλκίοικη
δώρο την Αθηνά για να τα πάω,
μ' άρπαξε αυτός και απ' τον αιθέρα εδώ
στον άχαρο μ' έφερε τόπο
τη δόλια, αιτία για να σφαχτούν
οι Έλληνες κι οι Πριαμίδες.
Και τ' όνομά μου ντροπιασμένη,
ψεύτικη το λερώνει φήμη
πλάι στου Σιμόεντα τα νερά.

Διαλογική Σκηνή (Στίχοι 289-371)

ΧΟΡ. Ξέρω, σε ζώνουν συμφορές· μα πρέπει
με υπομονή τις πίκρες να βαστάζεις.

ΕΛΕ. Καλές μου, με ποιά δέθηκα εγώ μοίρα;

Με γέννησε η μητέρα μου σαν κάτι
παράξενο; Καμιά Ελληνίδα ή ξένη
ποτές αυγό πουλιού δεν έκανε όπως
εμένα η Λήδα από τον Δία, ως λένε.

Αλλόκοτη κι ολάκερη η ζωή μου·
δυο οι φταίχτες, η Ήρα και η ομορφιά μου.

Αχ! να σβηνόμουν πάλι σαν εικόνα
κι αντί για την ωραία θωριά μου ετούτη
μεγάλη ασκήμια να 'χα, να ξεχνούσαν
την τωρινή μου οι Έλληνες τη φήμη
κι ό,τι καλό δικό μου να κρατούσαν,
όπως θυμούνται τώρα το κακό. Όποιος

έχει μια συμφορά θεοσταλμένη,
το χτύπημα βαρύ, μα το υποφέρει
όμως πολλά δεινά με ζώνουν. Δίχως

να φταίω με κακολογούν· ετούτο
χειρότερο είναι απ' την αλήθεια, πράξεις
να σου φορτώνουν που δεν έχεις κάνει.

Μ' έριξαν οι θεοί απ' την πατρίδα
σε βάρβαρες συνήθειες, χωρίς φίλους,
κι ενώ ήμουν λεύτερη, έχω γίνει σκλάβα·
οι βάρβαροι όλοι δούλοι, εξόν ο αφέντης.

Κι η άγκυρα που μου βάσταε τις ελπίδες,
πως κάποια μέρα ο άντρας μου θα 'ρχόταν

να με λυτρώσει απ' τα δεινά μου, πάει,
δεν είναι ζωντανός, το φως δεν βλέπει.
Χάθηκε η μάνα μου κι εγώ φονιάς της·
άδικα, μα βαραίνει εμέ το κρίμα·
η κόρη μου, καμάρι του σπιτιού μου,
κακογερνάει ανύπαντρη, παρθένα·
τα δυο μου αδέρφια, οι Διόσκουροι, πεθάναν.
Κι εγώ που συμφορές με ζώνουν τόσες,
ενώ είμαι ζωντανή, νεκρή λογιέμαι.
Και τελευταίο αυτό, στη Σπάρτη αν πάω,
δεν θα μ' αφήσουν να διαβώ τις πύλες,
θαρρώντας πως εχάθηκ' η Ελένη
της Τροίας με τον Μενέλαο. Τι εκείνος
αν ζούσε, θα με γνώριζε απ' τα κρύφια
σημάδια, μονάχα γνωστά στους δυο μας.
Δεν γίνεται όμως τούτο, ουδέ θα γίνει.
Γιατί λοιπόν να ζω; Τί με προσμένει;
Για να γλιτώσω από τα βάσανά μου,
να παντρευτώ έναν βάρβαρο και πλούσια
ζωή μαζί του να περνάω; Η γυναίκα
σα θα δεχτεί έναν άντρα που δεν στέργει,
δεν έχει σέβας διόλου στον εαυτό της.
Πιο καλά θάνατος, μα να 'ναι ωραίος.
Το κρέμασμα ντροπή, κι οι δούλοι ακόμα
τέτοιο χαμό για αισχρό τον λογαριάζουν.
Έχει αρχοντιά κι ευγένεια το μαχαίρι
κι απ' τη ζωή γοργά ξεφεύγει. Έχω
τόσο βαθιά στη δυστυχία βουλιάξει·
σ' άλλες γυναίκες η ομορφιά χαρίζει
χαρά, τον χαλασμό σε μένα μόνο.
ΧΟΡ. Όποιος και να 'ναι, Ελένη, ο ξένος, όσα
διηγήθηκε γι' αλήθεια μην τα πάρεις.
ΕΛΕ. Μου το 'πε καθαρά, ο Μενέλαος πάει.
ΧΟΡ. Συχνά οι αλήθειες ψέμα καταντούνε.
ΕΛΕ. Μα και συχνά τ' αντίθετο συμβαίνει.
ΧΟΡ. Γυρίζει στο κακό μονάχα ο νους σου.
ΕΛΕ. Φόβος βαρύς κι ασήκωτος με ζώνει.
ΧΟΡ. Απ' το παλάτι σ' αγαπάει κανένας;
ΕΛΕ. Όλοι· εξόν αυτός που ταίρι του με θέλει.
ΧΟΡ. Νά τί θα κάνεις· άφησε τον τάφο...
ΕΛΕ. Πού θες να φτάσεις; Τί με συμβουλεύεις;
ΧΟΡ. Να πας μες στο παλάτι και την κόρη
της πελαγίσιας νύμφης, τη Θεονόη

που όλα τα γνωρίζει, να ρωτήσεις
ο άντρας σου αν ακόμα ζει ή δεν βλέπει
το φως του ήλιου πια. Κι όταν θα πάρεις
σίγουρες προφητείες, μπορείς τότε
να χαίρεσαι ή να κλαις. Προτού να ξέρεις,
ποιό τ' όφελος να θλίβεσαι; Άκουσέ με·
άσε τον τάφο, πήγαινε σ' εκείνη
και θα τα μάθεις όλα· αφού 'ναι κάποιος
στο σπίτι να σου πει όλη την αλήθεια,
τί ψάχνεις μακριά; Μαζί σου θέλω
να 'ρθω κι εγώ εκεί μέσα, τις μαντείες
ν' ακούσω της παρθένας· οι γυναίκες
πρέπει να βοηθούν η μια την άλλη.

Αμοιβαίο (Στίχοι 372-436)

ΕΛΕ. Σωστές, καλές μου, οι συμβουλές σας·
εμπρός εμπάτε στο παλάτι
να μάθετε ποιοί αγώνες
με καρτερούν ακόμα.

ΧΟΡ. Με χαρά δέχομαι το κάλεσμά σου.

ΕΛΕ. Ω! μαύρη μέρα.

Τάχα ποιο θλιβερό μαντάτο
θ' ακούσω η δύστυχη;

ΧΟΡ. Μην προμαντεύεις συμφορές
κι από τα πριν θρηνολογείς.

ΕΛΕ. Τί να 'χει πάθει ο δόλιος μου άντρας;
Το φως του ήλιου τάχα θα το βλέπει,
το τέθριππό του το άρμα και των άστρων
τους δρόμους ή με τους νεκρούς
βαθιά στην κατωγής
τη σκοτεινή τους έχει μοίρα;

ΧΟΡ. Πάντοτε να 'χεις, ό,τι και να γίνει,
για τα μελλούμενα καλές ελπίδες.

ΕΛΕ. Φωνάζω εσένα, Ευρώτα δροσερέ,
με τα χλωρά καλάμια κι όρκο παίρνω
σε σένα, αν είναι αλήθεια ο λόγος
πως έχει ο άντρας μου χαθεί
— ανόητη τάχα φήμη; Πες μου.

Θηλιά θα βάλω στον λαιμό μου φονική
ή θάνατο θα βρω, τρυπώντας
με κοφτερό μαχαίρι το κορμί μου
ποτάμι να χυθεί το αίμα,
σφαχτάρι εγώ στις τρεις θεές

και στον τσοπάνη γιο του Πρίαμου,
που μια φορά κοντά στις στάνες
έπαιζε το μονότονο σουραύλι.

ΧΟΡ. Αλλού να πέσει το κακό,
για σε μονάχα η ευτυχία.

ΕΛΕ. Ω! Τροία κακορίζικη,
ρημάχτηκες για κάτι που δεν έγινε
και τόσα υπόφερές δεινά·
τα δώρα που μου χάρισεν η Κύπρη
ατέλειωτα γεννήσαν μοιρολόγια,
αρίφνητο αίμα, δυστυχίες
πάνω στις δυστυχίες,
θρήνους στους θρήνους, συμφορές...
Μανάδες χάσαν τα παιδιά τους·
στο φρυγικό του Σκάμαντρου το ρέμα
ρίξανε τα κομμένα τους μαλλιά
των σκοτωμένων οι αδερφές.
Με πικρούς βόγκους και κραυγές
θρηνολογήσαν οι Ελληνίδες,
χεροχτυπώντας το κεφάλι απελπισμένα
και με τα νύχια σκίζοντας, ματώνοντας
τα τρυφερά τους μάγουλα.
Ω! Καλλιστώ, καλότυχη παρθένα
της Αρκαδίας, που κάποτε
σου 'δωσε ο Δίας τετράποδο κορμί
κι έτσι έσμιξε μαζί σου·
καλύτερη απ' τη μάνα μου είχες μοίρα·
με τη θωριά πυκνόμαλλου αγριμιού
—λιόντισσας όψη ανήμερη—
ξαλάφρωσες απ' τη βαριά σου θλίψη·
του Μέροπα η κόρη, η Τιτανίδα,
που για την άφταστη ομορφιά της
η Άρτεμη την έδιωξε οργισμένη,
γίνηκε χρυσοκέρατη αλαφίνα·
μονάχα τα δικά μου κάλλη
της Δαρδανίας αφάνισαν τα κάστρα
και τους βασανισμένους Αχαιούς.

(Η Ελένη και ο χορός μπαίνουν στο παλάτι. Έρχεται ο Μενέλαος.)

Α΄ Επεισόδιο (Στίχοι 437-575)

1^η Σκηνή (Στίχοι 437-494)

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Πέλοπα, που αγωνίστηκες στην Πίσσα
με τον Οινόμαο σ' αρματοδρομίες,
τότε, που 'χες καλέσει τους θεούς σε δείπνο,
να 'χανες τη ζωή σου, πριν ακόμα
γεννήσεις τον γονιό μου τον Ατρέα
κι εκείνος πάλι από την Αερόπη
δυο γιούς, τον Αγαμέμνονα κι εμένα
τον Μενέλαο, ζευγάρι ξακουσμένο·
γιατί θαρρώ —και καυχησιά δεν είναι—
πως με καράβια οδήγησα στην Τροία
στράτευμα πλήθος κι όχι με τη βία
σαν τύραννος, αλλά μ' ακολουθήσαν
θέλοντας οι λεβέντες της Ελλάδας.
Χαθήκανε πολλοί, πολλοί κι εκείνοι
που χαίρονται, γιατί έχουνε ξεφύγει
τον κίνδυνο της θάλασσας και φέραν
τα ονόματα των σκοτωμένων πίσω
στα σπίτια τους. Εγώ περιπλανιέμαι
τόσον καιρό στο κύμα ο δόλιος, όσο
χρειάστηκα την Τροία για να κουρσέψω·
κι ενώ ποθώ στον τόπο μου να φτάσω,
τη χάρη αυτή οι θεοί δεν μου χαρίζουν.
Τριγύρισα τους έρμους της Λιβύης,
τους φιλόξενους γιαλούς και κάθε
φορά που την πατρίδα μου ζυγώνω,
μακριά με ξανασπρώχνουν οι ανέμοι,
χωρίς μες στα πανιά μου να φουσκώσει
ποτέ πρίμος αγέρας για τη Σπάρτη.
Και τώρα ναυαγός ο μαύρος, δίχως
φίλους στη χώρα βγήκα εδώ. Συντρίμμια
γίνηκε το καράβι μου στους βράχους.
Μου ξέμεινε η καρένα μόνο κι έτσι
πάνω της έχω ανέλπιστα γλιτώσει
με την Ελένη που 'φερα απ' την Τροία.
Ποιός είναι ο τόπος, ποιοί τον κατοικούνε;
Δεν ξέρω· με τα ρούχα μου κουρέλια
ντρεπόμεν να ρωτήσω τους ανθρώπους.
Ο ευτυχισμένος όταν κακοπάθει,
νιώθει πικρότερη τη δυστυχία,
παρ' όσο αυτός που από παλιά την ξέρει.

Τώρα με τυραννά σκληρά η ανάγκη·
ψωμί δεν έχω ή ρούχο, καθώς δείχνουν
τ' απομεινάρια από το караβίσιο
πανί που 'μαι ζωσμένος· τους χιτώνες,
τα λαμπρά πέπλα η θάλασσα κατάπιε.
Στα βάθη μιας σπηλιάς κρατάω κρυμμένη
τη γυναίκα μου, αιτία στις συμφορές μου,
κι όσοι απομείναν απ' τους σύντροφούς μου,
τους έβαλα να τη φυλάγουν. Μόνος
γυρίζω ψάχνοντας για κείνους να βρω
κάτι να τους χορτάσω. Μόλις είδα
το σπίτι αυτό με τους θριγκούς τριγύρω
και τον ωραίο πυλώνα —αρχοντικό 'ναι—
ζύγωσα· κάτι ελπίζω για τους ναύτες
να οικονομήσω· απ' τους φτωχούς δεν έχεις,
ακόμη κι αν το θέλουνε, βοήθεια.
'Εε· δε θα 'ρθει ένας θυρωρός στην πόρτα
να πει στον νοικοκύρη τα δεινά μου;

2^η Σκηνή (Στίχοι 495-541)

(Μισανοίγει η πόρτα και εμφανίζεται μία γερόντισσα.)

ΓΕΡΟΝΤΙΣΣΑ

Ποιός είναι κει όξω; Φύγε, γιατί στέκεις
στη θύρα; Θα ενοχλήσεις τους αφέντες.
Θα σε σκοτώσουν, Έλληνας αν είσαι.
Κανέναν δεν αφήνουν εδώ να 'ρθει .
MEN. Σωστά μιλάς, γριούλα, νά, σ' ακούω·
όμως κι εσύ μαλάκωσε λιγάκι.
ΓΕΡ. Φεύγα· δουλειά μου να εμποδίζω, ξένε,
τους Έλληνες το σπίτι όταν ζυγώνουν.
MEN. Μη σπρώχνεις ντε, το χέρι μη μου σφίγγεις.
ΓΕΡ. Εσύ θα φταις, σ' το λέω, αν δεν μ' ακούσεις.
MEN. Πήγαινε μέσα, πες στ' αφεντικά σου.
ΓΕΡ. Κακό για σένα, αν μάθουνε πως ήρθες.
MEN. Τους ναυαγούς κανείς δεν τους πειράζει.
ΓΕΡ. Κάποιο άλλο σπίτι τότες άντε να βρεις.
MEN. Δεν φεύγω, θα μπω μέσα, να μ' αφήσεις.
ΓΕΡ. Ενόχληση έχεις γίνει, θα σε διώξουν.
MEN. Αχ! πού είσαι, κοσμοζάκουστε στρατέ μου.
ΓΕΡ. Εκεί, μα όχι εδώ, σπουδαίος ήσουν.
MEN. Θεοί, να μ' ατιμάζουν έτσι εμένα!
ΓΕΡ. Δακρύζεις; Τί σου φέρνει τόση λύπη;
MEN. Την πρώτη μου, παλιά ευτυχία θυμάμαι.

ΓΕΡ. Δεν πας λοιπόν στους φίλους σου να κλάψεις;

MEN. Ποιά είναι η χώρα αυτή; Ποιό το παλάτι;

ΓΕΡ. Η Αίγυπτος και του Πρωτέα το σπίτι·

MEN. Η Αίγυπτος; Πού έχω αράξει ο δόλιος;

ΓΕΡ. Σου φταίνει τα λαμπρά νερά του Νείλου;

MEN. Όχι· στενάζω για τις συμφορές μου.

ΓΕΡ. Δεν είσαι μόνος· κι άλλοι δυστυχούνε.

MEN. Ο βασιλιάς που μου είπες είναι μέσα;

ΓΕΡ. Νά ο τάφος του· ο γιος του βασιλεύει.

MEN. Βρίσκεται στο παλάτι ή έχει φύγει;

ΓΕΡ. Λείπει· και των Ελλήνων εχθρός μέγας.

MEN. Τί του έκαναν κι εγώ θα το πληρώσω;

ΓΕΡ. Είν' η Ελένη εδώ, του Δία η κόρη.

MEN. Τί λες; Πώς είπες; Ποιά; Πες το μου πάλι.

ΓΕΡ. Η κόρη του Τυνδάρεω απ' τη Σπάρτη.

MEN. Κι εδώ από πού σας ήρθε; Εξήγησέ μου.

ΓΕΡ. Από τη Λακεδαίμονα έχει φτάσει.

MEN. Πότε; Την έκλεψαν απ' τη σπηλιά μου;

ΓΕΡ. Προτού να πάνε οι Αχαιοί στην Τροία.

Μα τώρα φύγε. Κάτι στο παλάτι
συμβαίνει που μας έχει αναστατώσει.

Έρθες σε δύσκολη στιγμή· ο αφέντης
αν σέ 'βρει εδώ, τον θάνατο θα λάβεις

για δώρο της φιλοξενίας. Έχω
στους Έλληνες αγάπη, ωστόσο σου είπα
λόγια πικρά, γιατί τονε φοβάμαι.

(Η γερόντισσα μπαίνει στο παλάτι.)

3^η Σκηνή (Στίχοι 542-575)

MEN. Μα τί να πω; Καινούριες, πιο μεγάλες
κι από τις πρώτες συμφορές που ακούω.

Έρθα από την Τροία και φέρνω την Ελένη
που μέσα στη σπηλιά καλά την κρύβω
και τώρα μέσα εδώ στο σπίτι ετούτο
κάποια άλλη κατοικεί με τ' όνομά της.

Του Δια την είπε θυγατέρα. Μήπως
κανένας ζει στον Νείλο που τον κράζουν
Δία; Ένας μονάχα, αυτός στα ουράνια.

Υπάρχει Σπάρτη αλλού ξον από κείνη
πλάι στα καλάμια τα χλωρά του Ευρώτα;
Τυνδάρεω μονάχα έναν φωνάζουν.

Δεν ξέρω τί να πω. Δεύτερη υπάρχει
στον κόσμο Λακεδαίμονα; Άλλη Τροία;

Κι ωστόσο ναι, πολλοί στην οικουμένη
τα ίδια ονόματα έχουν κι οι γυναίκες
κι οι πόλεις, καθώς φαίνεται. Δεν πρέπει
για τούτα ν' απορώ κι ούτε, από φόβο
στα λόγια της γριάς, θα φύγω· τόσο
σκληρή καρδιά κανείς δεν έχει, που όταν
ακούσει πώς με λεν, να μη μου δώσει
λίγο ψωμί. Της Τροίας την ξακουσμένη
φωτιά γνωρίζουνε παντού κι εμένα,
τον Μενέλαο, που την άναψα. Εδώ τώρα
θα καρτερώ τον βασιλιά· δυο τρόπους
έχω να φυλαχτώ· σκληρός αν είναι,
θα τρέξω να κρυφτώ στο συντριμμένο
καράβι· αν όμως δείξει καλοσύνη,
βοήθεια του ζητάω στη συμφορά μου.
Χειρότερο κακό άλλο δεν υπάρχει
να ζητιανεύω εγώ ένας βασιλέας
απ' άλλον βασιλιά· το θέλ' η ανάγκη.
Πολύ σοφός —όχι δικός μου— ο λόγος·
η πιο μεγάλη δύναμή 'ναι η ανάγκη.

Β' Επεισόδιο (Στίχοι 576-1219)

Επιπάροδος (Στίχοι 576-587)

(Βγαίνει ο χορός.)

ΧΟΡ. Άκουσα τη μάντισσα που μέσα
στο παλάτι ξάστερα το είπε·
ο Μενέλαος δεν επήγε
στον τρισκότεινο τον Άδη,
δεν τον σκέπασεν ο τάφος,
μα στο πέλαο παραδέρνει
και δεν έφτασεν ακόμη
στα λιμάνια της πατρίδας·
ο βαριόμοιρος πλανιέται χωρίς φίλους
από τότε που άφησε την Τροία
και γυρνάει με το καράβι
δώθε κείθε σ' ακρογιάλια ξένα.

1^η Σκηνή (Στίχοι 588-658)

(Βγαίνει από το παλάτι η Ελένη.)

ΕΛΕ. Πάλι ξανάρχομαι στον τάφο ετούτον,
αφού απ' τη Θεονόη που τα πάντα
γνωρίζει, πήρα ευχάριστες ειδήσεις·

ο άντρας μου είναι ζωντανός, βλέπει τον ήλιο,
στα πέλαα βασανίζεται γυρνώντας
με το καράβι εδώ κι εκεί, μα θα 'ρθει
μόλις οι παιδεμοί του τελειώσουν. Ένα
δεν είπε μόνο, αν, όταν φτάσει,
θα σωθεί κιόλας. Στην πολλή χαρά μου
λησμόνησα καθάρια να ρωτήσω,
σαν άκουσα πως γλίτωσε. Τριγύρω
στη χώρα λέει πως έχει ναυαγήσει
με λιγοστούς συντρόφους. Πότε θά 'ρθεις,
που τόσο λαχταρώ να σ' αντικρίσω;
Άα, ποιός είναι αυτός; Ο ανόσιος του Πρωτέα
γιος μηχανεύεται για με παγίδες;
Σα γρήγορο πουλάρι ή σα Μαινάδα
δεν πάω στο μνήμα; Μ' όψη αγριεμένη
κάποιος με κυνηγά για να με πιάσει.

MEN. Εσύ που φοβισμένη ορμάς απάνω
στον τάφου τα σκαλιά και στον βωμό του·
μη φεύγεις, στάσου· ως είδα τη θωριά σου,
σάστισα και βουβός έχω απομείνει.

ΕΛΕ. Ασέβεια, γυναίκες· μ' εμποδίζει
να πάω στο μνήμα αυτός και πιάνοντάς με,
στον βασιλιά γυρεύει να με δώσει,
για να με παντρευτεί κι ας μην τον στέργω.

MEN. Δεν βοηθάω κακούς ούτε είμαι κλέφτης.

ΕΛΕ. Όμως η φορεσιά σου έτσι σε δείχνει.

MEN. Στάσου, μην τρέχεις πια και μην τρομάζεις.

ΕΛΕ. Στέκομαι, γιατί αγγίζω αυτό το μέρος.

MEN. Ποιά είσαι; Ποιά γυναίκα βλέπω μπρος μου;

ΕΛΕ. Ρωτώ κι εγώ το ίδιο. Εσύ ποιός είσαι;

MEN. Τόσο πολύ να μοιάζει άλλη δεν είδα.

ΕΛΕ. Θεοί! Θεϊκό 'ναι να βρεις τους δικούς σου.

MEN. Είσαι Ελληνίδα ή ντόπια από εδώ γύρω;

ΕΛΕ. Ελληνίδα· εσύ ποιός είσαι; Πες μου.

MEN. Όμοια, απaráλλαχτη με την Ελένη!

ΕΛΕ. Κι εσύ με τον Μενέλαο, τα 'χω χάσει.

MEN. Σωστά τον δύστυχο μ' έχεις γνωρίσει.

ΕΛΕ. Μετά από χρόνια στη γυναίκα σου ήρθες.

MEN. Γυναίκα μου; Σταμάτα, μη μ' αγγίζεις.

ΕΛΕ. Που σου 'δωσε ο Τυνδάρεως, ο γονιός μου.

MEN. Φαντάσματα αγαθά στείλε μου, Εκάτη.

ΕΛΕ. Συντρόφισσα δεν είμαι της Εκάτης.

MEN. Κι εγώ δεν έχω πάρει δυο γυναίκες.

ΕΛΕ. Ποιάς άλλης είσαι ομόκλινος κι αφέντης;
 ΜΕΝ. Αυτής μες στη σπηλιά που ήρθε απ' την Τροία.
 ΕΛΕ. Εμένα μοναχά γυναίκα σου έχεις.
 ΜΕΝ. Σωστά δεν βλέπω ή σάλεψεν ο νους μου;
 ΕΛΕ. Κοιτώντας με για την Ελένη δεν με παίρνεις;
 ΜΕΝ. Μοιάζετε στη θωριά, μα ολότελα όχι.
 ΕΛΕ. Δεν με γνωρίζεις; Σκέψου, τί άλλο λείπει;
 ΜΕΝ. Της μοιάζεις· τούτο βέβαια δεν τ' αρνιέμαι.
 ΕΛΕ. Τα μάτια σου θα σου το φανερώσουν.
 ΜΕΝ. Μα έχω άλλη γυναίκα, εδώ χαλάει.
 ΕΛΕ. Στην Τροία πήγε μόνο το είδωλό μου.
 ΜΕΝ. Ίσκιους που δείχνουν ζωντανοί ποιός φτιάχνει ;
 ΕΛΕ. Ο αιθέρας, που το ταίρι σου έχει πλάσει.
 ΜΕΝ. Απίστευτα όσα λες· θεός ο πλάστης;
 ΕΛΕ. Έργο της Ήρας, να μ' έχει ο Πάρης.
 ΜΕΝ. Μα σύγκαιρα στην Τροία κι εδώ πώς ήσουν;
 ΕΛΕ. Τ' όνομα ολούθε πάει, όχι το σώμα.
 ΜΕΝ. Άσε με, με περίσσιους ήρθα πόνους.
 ΕΛΕ. Μ' αφήνεις, για να φύγεις μ' έναν ίσκιο;
 ΜΕΝ. Να χαίρεσαι που μοιάζεις στην Ελένη.
 ΕΛΕ. Άα! μόλις βρήκα τον άντρα μου, τον χάνω.
 ΜΕΝ. Της Τροίας τους μόχθους, όχι εσέ, πιστεύω.
 ΕΛΕ. Αχ! πιότερο από με δυστυχισμένη
 δεν βρίσκεται· μ' αφήνουν οι δικοί μου
 κι ούτε στους Έλληνες θα πάω και στην Ελλάδα.

2^η Σκηνή (Στίχοι 659-840)

(Ερχεται ο πρώτος αγγελιαφόρος.)

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ Α΄

Σε γύρευα, Μενέλαε, και σε βρίσκω,
 παντού στον ξένο τόπο τριγυρνώντας·
 με στείλαν οι συντρόφοι μας να ψάξω.
 ΜΕΝ. Τί τρέχει; Οι ντόπιοι μήπως σας ριχτήκαν;
 ΑΓΓ. Θαύμα τρανό· τα λόγια δεν το φτάνουν.
 ΜΕΝ. Λέγε· κάτι σπουδαίο, με τόση βιάση, θα 'χεις.
 ΑΓΓ. Οι κόποι σου όλοι πήγανε χαμένοι.
 ΜΕΝ. Κλαις συμφορές παλιές· ποιο το μαντάτο;
 ΑΓΓ. Εχάθηκε η γυναίκα σου πετώντας
 μες στον αιθέρα· ανέβηκε στα ουράνια
 κι άφησε τη σπηλιά αδειανή που μέσα
 την είχαμε· είπε τούτα: «Τρωαδίτες
 δυστυχισμένοι κι οι Έλληνες, για μένα

πεθαίνατε στου Σκάμαντρου τις όχθες,
ξεγελασμένοι από της Ήρας τα έργα,
νομίζοντας πως την Ελένη ο Πάρης
κρατούσε, όμως καθόλου δεν την είχε.
Αφού έμεινα όσο χρειαζόταν, τώρα,
που τελείωσα της μοίρας τα γραμμένα,
στους ουρανούς πηγαίνω, στον γονιό μου.
Κι η δύσμοιρη Ελένη που δεν φταίει
φορτώθηκε τις ντροπιασμένες φήμες».
Χαίρε της Λήδας κόρη, εδώ βρισκόσουν;
Τους έλεγα πως πήγες ψηλά στ' άστρα·
φτερά δεν ήξερα πως έχεις. Όμως πάλι
δεν θα σ' αφήσω να μας περιπαίζεις
ξανά, φτάνουν τα πάθη που υποφέραν
ο άντρας σου στην Τροία κι οι σύμμαχοί του.
MEN. Αυτά με κείνα σμίγουν· συμφωνούνε
τα λόγια· μου είπε αλήθεια. Ω! λαμπρή μέρα,
που μες στην αγκαλιά μου σ' έχει φέρει!

(Αμοιβαίο Στίχοι 690-772)

ΕΛΕ. Τόσος πολός καιρός, αγαπημένε,
και τώρα μόλις η χαρά για μένα.
Φίλες μου, νά, πασίχαρη αγκαλιάζω
τον άντρα μου, αφού πλήθος κύκλους
έκανε ο φωτοδότης ήλιος.

MEN. Κι εσένα εγώ· με πλημμυρούν τα λόγια
κι όμως δεν ξέρω πώς να πρωταρχίσω.

ΕΛΕ. Αναγαλλιάζω, πέτομαι κι αφήνω
λεύτερα τα μαλλιά, σταλάζουν
τα δάκρυα ποτάμι απ' τη χαρά,
καθώς σφιχτά σε σφίγγω, λατρευτέ μου.

MEN. Δεν θα παραπονιέμαι άλλο, καλή μου·
την κόρη έχω του Δία και της Λήδας,
που κάποτε οι Διόσκουροι, τ' αδέρφια της,
καβάλα στ' άσπρα αλόγατα, βαστώντας
του γάμου τούς πυρσούς, τη μακαρίσαν
κι ένας θεός από το σπιτικό μου
την άρπαξε, για να την οδηγήσει
σε τύχες πιο χαρούμενες. Για μας
έγινε τώρα το κακό ευτυχία
κι ύστερα από καιρούς σε ξαναφέρνει
στον άντρα σου κοντά. Μακάρι
να χαίρομαι την τύχη την καλή.

ΧΟΡ. Την ίδια κάνω ευχή· πάντα χαρούμενος·
όταν σμίγουνε δυο, διπλή η χαρά τους.

ΕΛΕ. Φίλες μου, δεν αναστενάζω,
δεν θλίβομαι για τα παλιά.
Τον άντρα μου έχω, που τον καρτερούσα
χρόνια και χρόνια να 'ρθει από την Τροία.

ΜΕΝ. Πάλι μαζί· περάσαν τόσα του καιρού
γυρίσματα και τώρα πια μαθαίνω
τις δολοπλόκες τέχνες της θεάς.
Τα δάκρυα είναι της χαράς μου·
στέρεψε η θλίψη, μόνο αναγαλλιάζω.

ΕΛΕ. Και τί να πω; Ποιός το 'βαζε στον νου του
να σ' έχω απρόσμενα στην αγκαλιά μου;

ΜΕΝ. Κι εγώ που σε θαρρούσα εκεί στην Τροία
στους κακορίζικους τους πύργους.
Πώς σ' άρπαξαν απ' το παλάτι, πες μου.

ΕΛΕ. Στης συμφοράς γυρίζεις την αρχή·
άαχ! την πικρή ιστορία ζητάς να μάθεις.

ΜΕΝ. Μίλησε· πρέπει όσα μας δίνουν,
καλά ή κακά, οι θεοί ν' ακούμε.

ΕΛΕ. Σιχαίνομαι τα λόγια που θα πω.

ΜΕΝ. Λέγε· γλυκιά ξαλάφρωσή 'ναι
τις περασμένες να σου λένε δυστυχίες.

ΕΛΕ. Δεν πήγα εγώ με γρήγορο καράβι
στην αγκαλιά ενός βάρβαρου, ούτε
σε ντροπιασμένο πλάγιασα κρεβάτι.

ΜΕΝ. Τότε ποιά μοίρα, ποιός θεός σε πήρε;

ΕΛΕ. Ο γιος του Δία, καλέ μου, και της Μαίας
στη χώρα μ' έφερε του Νείλου.

ΜΕΝ. Απίστευτο· πούθε σταλμένος; Φοβερά λόγια!

ΕΛΕ. Έκλαψα τότε, ακόμη κλαίω και τώρα·
η ομόκλινη μ' αφάνισε του Δία.

ΜΕΝ. Η Ήρα; Ποιών τάχα το κακό ζητούσε;

ΕΛΕ. Αχ! συμφορά μου, εκείνες οι πηγές
όπου οι θεές λουστήκαν
κι ήρθ' η αμάχη για την ομορφιά τους.

ΜΕΝ. Όμως γιατί να κατατρέξει εσέν' η Ήρα;

ΕΛΕ. Για να μη μ' έχει ο Πάρης...

ΜΕΝ. Πώς; Λέγε.

ΕΛΕ. ...που ήμουν γι' αυτόν της Κύπριδας το δώρο.

ΜΕΝ. Α! δύστυχη.

ΕΛΕ. Ναι, δύστυχη· κι εδώ στην Αίγυπτο ήρθα.

ΜΕΝ. Και του έδωσε το είδωλό σου, ως λες.

ΕΛΕ. Στο σπίτι σου τί θρήνος, μάνα, ω μάνα,
τί πένθος, τί χαμός!

MEN. Τί λες;

ΕΛΕ. Χάθηκε η μάνα μου· για τις ντροπές μου
πέρασε βρόχο στον λαιμό της.

MEN. Την άμοιρη· η κόρη μας Ερμιόνη ζει;

ΕΛΕ. Ανύπαντρη, άτεκνη, μαραίνεται και κλαίει
για τον δικό μου ατιμασμένο γάμο.

MEN. Ω! Πάρη, που μου ρήμαξες το σπίτι,
αυτά κι εσένα αφάνισαν και μύριους
Έλληνες χαλκαρματωμένους.

ΕΛΕ. Κι εμένα την καταραμένη,
την κακορίζικη, ο θεός αλάργα
μ' απόδιωξε απ' την πόλη κι από σένα
κι άφησα —που δεν άφησα ποτέ—
τον άντρα μου και τα παλάτια
για ντροπιασμένους έρωτες τραβώντας.

ΧΟΡ. Αν όλα παν καλά από δω και πέρα,
οι συμφορές σας οι παλιές θα σβήσουν.

ΑΓΓ. Άσε, Μενέλαε, τη χαρά μαζί σας
να γευτώ· δεν την ξέρω, μα τη βλέπω.

MEN. Ζύγωσε, γέροντα, κι εσύ να κουβεντιάσεις.

ΑΓΓ. Γι' αυτήνε δεν μοχθήσαμε στην Τροία;

MEN. Δεν είναι αυτή, οι θεοί μάς ξεγελάσαν·
κρατούσαμε μια ολέθρια νεφέλη.

ΑΓΓ. Τί λες;

Τόσος μόχθος κι αγώνας για έναν ίσκιο;

MEN. Έργα της Ήρας και τριών θεών αμάχη.

ΑΓΓ. Η αληθινή γυναίκα σου είναι τούτη;

MEN. Αυτή· και να πιστέψεις όσα λέω.

ΑΓΓ. Δυσκολονόητος ο θεός, παιδί μου·
ολοένα αλλάζει. Εδώθε κείθε σέρνει,
πότε ψηλά, πότε βαθιά τα πάντα·
ο ένας δυστυχάει, ο άλλος όχι,
όμως κι αυτός κακό θάνατο βρίσκει·
δεν έχει πάντα η τύχη σιγουριά. Κι οι δυο σας
βάσανα δοκιμάσατε, απ' του κόσμου
τα λόγια εσύ, και αυτός απ' τους πολέμους.
Σαν πολεμούσε, τίποτε δικό του·
και τώρα δίχως κόπο η ευτυχία.

Δεν ντρόπιασες τον γέροντα γονιό σου

και τους Διόσκουρους, δεν έχεις κάνει
όσα δεινά σου φόρτωσαν. Θυμάμαι
τον γάμο σου, στον νου μου ξαναφέρνω
πως έτρεχα βαστώντας τις λαμπάδες
πλάι στο αμάξι σου κι εσύ νυφούλα
μαζί μ' αυτόν το πατρικό σου σπίτι
το ευτυχισμένο χαιρετούσες. Όποιος
δεν νιώθει σέβας για τ' αφεντικά του
και δεν συμπάσχει σε χαρές και λύπες,
δούλος κακός. Εγώ κι αν είμαι σκλάβος,
θέλω μες στους καλούς να με λογιάζουν·
λεύτερος αν δεν είμαι, λεύτερη έχω
ψυχή· το 'να κακό κάλλιο απ' τα δύο: φαύλη
να 'χω καρδιά και δούλο να με λένε.

ΜΕΝ. Μόχθους πολλούς μαζί μου πολεμώντας
πέρασες, γέρο· τώρα, έλα, μοιράσου
την ευτυχία μου· τρέξε στους συντρόφους
που μας απόμειναν και πες τα νέα·
πώς είναι εδώ τα πράγματα· ας προσμένουν
έτοιμοι στον γιαλό για τους αγώνες
που 'χω να κάνω ακόμη, αν θα μπορέσω,
καθώς ελπίζω, ετούτην απ' τη χώρα
ν' αρπάξω· ας αγρυπνούν κι όλοι ενωμένοι,
σε μια σμίγοντας τύχη, απ' τους βαρβάρους
κάποιο να βρούμε τρόπο να σωθούμε.

ΑΓΓ. Θα γίνουν, βασιλιά μου αυτά· μα βλέπω
κούφια τη μαντική, ψευτιές γεμάτη.
Με τη φωτιά και τα πουλιά μαντείες
τίποτα δεν αξίζουν· αν πιστεύεις
πως τα πουλιά ωφελούνε τους ανθρώπους,
ανόητος είσαι. Ο Κάλχας στον στρατό μας
δεν μίλησε καθόλου, κι ας θωρούσε
να χάνονται οι δικοί του για έναν ίσκιο·
κουρσέψαν ανωφέλευτα τη χώρα·
θα πεις, δεν το 'θελε ο θεός· και γιατί τότε
πηγαίνουμε στους μάντεις; Όταν κάνεις
θυσίες στους θεούς, να τους γυρεύεις
τα καλά μόνο κι άσε τις μαντείες·
ξεγέλασμα είναι στη ζωή· κανένας
δεν πλούτισε μ' αυτές όντας τεμπέλης·
σωστό μυαλό και νους, νά σοφός μάντης.
(Φεύγει ο αγγελιαφόρος.)

ΧΟΡ. Στα όσα είπε ο γέρος συμφωνώ· άμα κερδίσεις τους θεούς, στο σπιτικό σου την πιο μεγάλη μαντική έχεις μπάσει.

3^η Σκηνή (Στίχοι 841-941)

ΕΛΕ. Ως τώρα πάνε όλα καλά· απ' την Τροία, δύστυχε, και να μάθω πώς εσώθης, κανένα κέρδος· όμως λαχταρούμε ν' ακούσουμε τα πάθη των δικών μας.

ΜΕΝ. Με ρώτησες πολλά μ' ένα σου λόγο. Τί να σου πω για τους χαμούς στο Αιγαίο, κατάνακρα στην Εύβοια τις πανούργες φωτιές του Ναύπλιου, τα γυρίσματά μου στην Κρήτη, στη Λιβύη και στου Περσέα τον ψηλό κάβο; Δεν θα σε χορταίνουν τα λόγια μου κι εγώ θα τυραννιόμουν τα πάθη τα παλιά ιστορώντας· έτσι διπλά θα μας βασάνιζε κι η θλίψη.

ΕΛΕ. Καλύτερα μου απάντησες παρ' όσο σ' ερώτησα. Μονάχα ετούτο πες μου κι άφησε τ' άλλα· πόσα χρόνια τάχα παράδερνες στης θάλασσας το κύμα;

ΜΕΝ. Χρόνους εφτά με τα καράβια· πρώτα δέκα χρονιές πολέμαγα στην Τροία.

ΕΛΕ. Πόσος καιρός! Φτωχέ, εκεί πέρα εσώθης κι ήρθες εδώ για να σε θανατώσουν.

ΜΕΝ. Τί 'πες; Τί λες, γυναίκα, μ' αφανίζεις.

ΕΛΕ. Βιάσου και φύγε γρήγορα απ' τη χώρα. Θα σε σκοτώσει αυτός που ζει σ' ετούτο.

ΜΕΝ. Και τί έκαμα για τέτοια μαύρη τύχη;

ΕΛΕ. Ήρθες κι ανέλπιστα τον γάμο μου εμποδίζεις.

ΜΕΝ. Θέλει κανείς το ταίρι μου δικό του;

ΕΛΕ. Με πρόσβαλε, μα υπόμεινα και τούτο.

ΜΕΝ. Άρχοντας δυνατός ή ο βασιλέας;

ΕΛΕ. Του τόπου αφέντης, τέκνο του Πρωτέα.

ΜΕΝ. Τα λόγια της γριάς αυτό εννοούσαν.

ΕΛΕ. Σε ποιάν εξώπορτα βαρβάρου εστάθης;

ΜΕΝ. Σ' αυτήν· σα να 'μουνα φτωχός με διώξαν.

ΕΛΕ. Αχ! δυστυχία, ζητιάνεψες στ' αλήθεια;

ΜΕΝ. Ναι· δηλαδή δεν ήταν κιόλας έτσι.

ΕΛΕ. Τότε και για τον γάμο μου έχεις μάθει.

ΜΕΝ. Ναι, μα αν τον απόφυγες δεν ξέρω.

ΕΛΕ. Ανέγγιχτη φυλάγω την τιμή μου.
MEN. Καλά όσα λες, μα πώς να σε πιστέψω;
ΕΛΕ. Βλέπεις εδώ που κάθομαι στο μνήμα;
MEN. Κάτι στρωσίδια, δόλια, τί τα θέλεις;
ΕΛΕ. Τον γάμο να ξεφύγω, ικέτισσα ήρθα.
MEN. Βωμό δεν βρήκες ή έτσι συνηθίζουν;
ΕΛΕ. Σαν τον ναό θεού μ' έχει φυλάξει.
MEN. Και δεν μπορώ στη Σπάρτη να σε πάω;
ΕΛΕ. Σπαθί σε περιμένει αντί για μένα.
MEN. Μα τότες είμαι ο πιο δυστυχισμένος.
ΕΛΕ. Μην ντρέπεσαι και φύγε από τη χώρα.
MEN. Για σε πήρα την Τροία, να σ' αφήσω;
ΕΛΕ. Καλύτερα παρά να σε σκοτώσουν.
MEN. Αναντρα λόγια, ανάξια της Τρωάδας.
ΕΛΕ. Τον βασιλιά, κι ας θες, δεν θα τον σφάξεις.
MEN. Τί, δεν πληγώνει ξίφος το κορμί του;
ΕΛΕ. Το αδύνατο αν ζητάς, σοφός δεν είσαι.
MEN. Έτσι βουβός θα κάτσω να με δέσουν;
ΕΛΕ. Με δόλο ξεπερνάς τη δυσκολία.
MEN. Κάλιο ας χαθώ χτυπώντας τους εχθρούς μου.
ΕΛΕ. Μονάχα μια η ελπίδα να σωθούμε.
MEN. Χρυσάφι τάχα, τόλμη ή παρακάλια;
ΕΛΕ. Φτάνει μη μάθει ο βασιλιάς πως ήρθες.
MEN. Ποιός θα το πει; Κι ούτε θα με γνωρίσει.
ΕΛΕ. Κάποιος δικός του ισόθεος τον συντρέχει.
820**MEN.** Μια μαντική φωνή μες στο παλάτι;
ΕΛΕ. Όχι· μονάχα η αδελφή του η Θεονόη.
MEN. Όνομα για προφήτισσα· λέγε, τί κάνει;
ΕΛΕ. Ξέρει τα πάντα, θα σε μαρτυρήσει.
MEN. Τότε θα με σκοτώσουν, δεν ξεφεύγω.
ΕΛΕ. Στις ικεσίες μας μπορεί να στέρξει —
MEN. Να κάνει τί; Σε ποιές με πας ελπίδες;
ΕΛΕ. Στον αδερφό της να μην πει πως ήρθες.
MEN. Και τότε θα ξεφύγουμε απ' τη χώρα;
ΕΛΕ. Κρυφά της όχι, μόνο αν μας συντρέξει.
MEN. Δικό σου το έργο, γυναίκα σε γυναίκα.
ΕΛΕ. Ικέτισσα τα πόδια της θ' αγγίζω.
MEN. Κι άμα στα παρακάλια μας δεν στέρξει;
ΕΛΕ. Πεθαίνεις· κι εγώ νύφη με το ζόρι.
MEN. Τάχατες απ' τη βία θα με προδώσεις;
ΕΛΕ. Όρκο μεγάλο ορκίστηκα, αν εσένα....
MEN. Τί λες; Θα σκοτωθείς; Δεν παίρνεις άλλον;
ΕΛΕ. Με το ίδιο ξίφος δίπλα σου θα πέσω.

MEN. Πιάσ' το δεξί μου χέρι κι έλα, ορκίσου.

ΕΛΕ. Άμα χαθείς εσύ κι εγώ πεθαίνω.

MEN. Κι εγώ τελειώνω τη ζωή, αν σε χάσω.

ΕΛΕ. Πώς θα πεθάνουμε όμως δοξασμένα;

MEN. Απάνω εδώ στον τάφο θα σε σφάξω
κι ύστερα θα σφαχτώ κι εγώ. Μα πρώτα
θα πολεμήσω όσο μπορώ για σένα.

Ας έρθει όποιος τολμά· δεν θα ντροπιάσω
τη δόξα μου στην Τροία, να μου λένε,
σαν πάω στην Ελλάδα, πως για μένα
τον Αχιλλέα της έχασεν η Θέτη,
τον γιο του ο Νέστορας κι είδα τον Αία
τον Τελαμώνιο να σκοτώνεται, όμως
για χάρη της γυναίκας μου δεν έχω
το θάρρος να πεθάνω; Βέβαια το 'χω·
αν οι θεοί σοφοί λογιούνται, τότε
τον ψυχωμένον άντρα που αφανίσαν
οι εχθροί του, σε αψηλό τον θάβουν τάφο,
μα τους δειλούς στους άγριους ρίχνουν βράχους.

ΧΟΡ. Δώστε, θεοί, στο γένος του Ταντάλου
την ευτυχία, τα βάσανα ας γλιτώσει.

4^η Σκηνή(Στίχοι 942-1139)

ΕΛΕ. Ω! συμφορά μου· δυστυχία με ζώνει.

Μενέλαε, χαθήκαμε· απ' το σπίτι
βγαίνει όπου να 'ναι η μάντισσα Θεονόη·
βροντάει απ' τις αμπάρες το παλάτι.
Φύγε· γιατί να φύγεις, αφού ξέρει,
έτσι κι αλλιώς, πως είσαι εδώ φτασμένος;
Η δόλια πάω χαμένη. Από την Τροία
σώθηκες κι από βάρβαρους, για νά 'ρθεις
να πέσεις πάλι σε σπαθιά βαρβάρων;

(Βγαίνει με ακόλουθες η Θεονόη.)

ΘΕΟΝΟΗ

Πήγαινε μπρος εσύ να μου φωτίζεις
και κατά την πρεπούμενη συνήθεια
μες στον αιθέρα ανέμιζε το θειάφι,
για να 'ρθουν τ' ουρανού πνοές καθάριας·
με τη φωτιά καθάρισε τον δρόμο,
ανόσιο αν τον μόλυνε ποδάρι,
και τον δαυλό μπροστά μου δώθε κείθε
κούνησε να περάσω. Έτσι τιμώντας

τους θεούς, όπως ορίζω, πάλι μέσα
την ιερή να πάτε φλόγα. Ελένη,
τί λες για τα μαντέματά μου; Νά τος
ο άντρας σου ο Μενέλαος, έχει χάσει
το είδωλό σου κι όλα τα καράβια.
Ξέφυγες συμφορές, δυστυχισμένε,
κι ήρθες χωρίς να ξέρεις αν θα μείνεις
ή θα γυρίσεις πίσω στην πατρίδα·
υπάρχει αμάχη στους θεούς για σένα,
θα συναχτούν τη μέρα αυτή κι ο Δίας
θα λάβει την απόφασή του. Η Ήρα,
που πρώτα σε κατέτρεχε, σε στέργει
τόρα και θέλει να γυρίσεις πάλι
στον τόπου σου μ' αυτήν κι όλη η Ελλάδα
να μάθει πως του Πάρη ο γάμος, δώρο
της Αφροδίτης, ήταν ένα ψέμα·
η Κύπριδα γυρεύει να εμποδίσει
τον γυρισμό σου, για να μη φανεί έτσι
πως με τον μάταιο γάμο της Ελένης
της ομορφιάς επήρε το βραβείο.
Η τύχη σου όμως κρέμεται από μένα·
στον αδερφό μου άμα σε φανερώσω,
χάθηκες, που το θέλει κι η Αφροδίτη,
κι αν πάω με την Ήρα, θα σε σώσω
σωπαίνοντας παρά την προσταγή του,
να του το πω στη χώρα όταν θα φτάσεις.
Γιά να σιγουρευτώ κι εγώ, ποιός τάχα
θα τρέξει να του πει τον ερχομό του;

ΕΛΕ. Ικέτισσα, ω! παρθένα, σου προσπέφτω
και σε παρακαλώ απ' της δυστυχίας
τη θέση αυτή, για μένα και για κείνον,
να μην τον χάσω, τώρα που τον βρήκα.
Στον αδερφό σου μην το μαρτυρήσεις
πως ήρθε ο άντρας μου· έλα, γλίτωσέ τον,
σε ικετεύω, την παλιά σου ευσέβεια
για χάρη του αδερφού σου μην προδώσεις
κερδίζοντάς του την ευγνωμοσύνη
με ταπεινές κι άδικες πράξεις. Πάντα
μισεί ο θεός τη βία και προστάζει
ν' αποκτούν όλοι δίκαια τ' αγαθά τους.
Ας μη ζητάει κανείς άδικα πλούτη.
Ο ουρανός και η γης είναι για όλους

και πρέπει μες στο σπίτι του καθένας
τα καλά να συνάζει, όχι το ξένο
βιος στανικά να κλέβει. Στον γονιό σου
μ' έδωσεν ο Ερμής να με φυλάξει
—καλό απ' τη μεριά, κακό απ' την άλλη—
για τον άντρα μου εδώ που με γυρεύει.
Πώς θα με πάρει, άμα χαθεί; Ο Πρωτέας
σ' έναν νεκρό μια ζωντανή θα δώσει;
Τον θεό και τον γονιό σου ρώτα· θέλουν
ό,τι ο καθένας έχει, πάλι πίσω
να του το δώσουν ή όχι; Βέβαια θέλουν.
Μη χαριστείς στον άδικο αδελφό σου,
τον δίκαιο πατέρα σου αδικώντας.
Προφήτισσα είσαι, στους θεούς πιστεύεις.
Το δίκιο θ' ατιμάσεις του γονιού σου
κι έναν κακό αδερφό θα ευχαριστήσεις;
Ντροπή για σε τα θεία να τα γνωρίζεις,
τα τωρινά και τα μελλούμενα, όλα,
και να μην ξέρεις τη δικαιοσύνη.
Με δέρνουν δυστυχίες, λύτρωσέ με,
την τύχη έτσι λίγο βοηθώντας·
όλοι μισούνε την Ελένη, βουίζει
ολάκερ' η Ελλάδα πως δεν ήμουν
στον άντρα μου πιστή και στις Φρυγίας
πήγα να ζήσω τα χρυσά παλάτια.
Όταν ξαναγυρίσω όμως στη Σπάρτη
και μάθουν και το δουν πως απ' τον δόλο
των θεών αφανιζόντουσαν στη μάχη
και πως εγώ δεν πρόδωσα τους φίλους,
φρόνιμη θα με πουν και τίμια πάλι·
θα παντρευτεί κι η κόρη μου, που τώρα
κανείς γαμπρός δεν τη ζητά, θ' αφήσω
την ξενιτιά μου εδώ τη μαύρη κι όλα
τα καλά θα χαρώ του σπιτικού μου.
Αν χάνονταν αυτός και ήταν θαμμένος,
μακριά του θα τον έκλαιγα μ' αγάπη·
τώρα που ζει κι εσώθη, να τον χάσω;
Αχ, μην τον φανερώσεις, σε ικετεύω,
κάνε μου αυτή τη χάρη και μιμήσου
του ενάρετου πατέρα σου τους τρόπους.
Για τα παιδιά είναι η πιο μεγάλη δόξα
να θέλουν στους καλούς γονιούς να μοιάσουν.

ΧΟΡ. Τα λόγια σου γεμάτα δυστυχία
κι εσύ για λύπηση. Ο Μενέλαος τώρα
για να σωθεί, πώς θα μιλήσει τάχα;

ΜΕΝ. Δεν θα προσπésω εγώ στα γόνατά σου
μήτε θα κλάψω. Τα έργα μου στην Τροία
θα ντρόπιαζα δειλιάζοντας, κι ας λένε
πως κλαίνει κι οι γενναίοι όταν τους βρίσκουν
οι συμφορές. Ωραίο ετούτο, αν είναι
ωραίο· όμως εγώ θα προτιμήσω
τ' αντρίκειο θάρρος. Αν σωστό λογιάζεις
να σώσεις έναν ξένο που γυρεύει
τη γυναίκα του πίσω, τότε δώσ' την
και σώσε τον· αλλιώς η δυστυχία
για με δεν θα 'ναι η πρώτη, αλλά κι εσένα
θα σε λένε κακιά. Στον τάφο απάνω
θα ριχτώ του γονιού σου και θα πω όσα
κρίνω για μένα αντάξια και δίκαια
κι όσα κεντήσουν την καρδιά σου. Γέρο,
που κατοικείς στο πέτρινο αυτό μνήμα,
τη γυναίκα μου δώσ' μου, τη ζητάω·
στην είχε στείλει ο Δίας να τη φυλάξεις
για μένα. Είσαι νεκρός, το ξέρω, κι ούτε
μπορείς να μου την πάρεις πια, μα ετούτη
ποτέ τον τιμημένο της πατέρα
που από τον Κάτω Κόσμο τον καλούμε,
δεν θα δεχτεί να τον κακολογήσουν·
έχει τη δύναμη γι' αυτό. Βοηθό σε κράζω,
βαθύσκιωτε Άδη· πλήθος έχεις λάβει
κορμιά για την Ελένη απ' το σπαθί μου·
πήρες την αμοιβή σου· τώρα ή φέρ' τους
στη ζωή πάλι, ή ετούτη ανάγκασέ την
να γίνει απ' τον ενάρετο γονιό της
ακόμη πιο καλή και να μου δώσει
τη γυναίκα μου. Αν μου το αρνηθείτε,
θα πω όσα δεν φανέρωσ' η Ελένη. Πρώτα
μάθε, τ' ορκίστηκα να πολεμήσω
τον αδερφό σου κι ένας από τους δυο μας
θα σκοτωθεί· ξεκάθαρα το λέω·
κι άμα δεν χτυπηθεί μαζί μου κι έχει
στον νου του να μας πιάσει τους ικέτες
στον τάφο με την πείνα, απόφαση έχω

να τη σκοτώσω κι ύστερα να μπήξω
στα σπλάχνα μου το δίκοπο ξιφάρι
στο μνήμα εδώ, να στάζει όλο το αίμα·
κι απάνω στην ταφόπετρα σφαγμένοι
θα μείνουμε, για σένα αιώνιος πόνος
και του γονιού σου ντρόπιασμα· κανένας,
ούτ' ο αδερφός σου, ούτε άλλος θα την πάρει·
μονάχα εγώ κι αν όχι για την Σπάρτη,
τότε στον Άδη. Αυτά γιατί; Μα εγώ δεν θέλω
κλαίγοντας σα γυναίκα τη συμπόνια·
σαν άντρας ό,τι έχω θα το πράξω.
Σωστό αν το κρίνεις, σκότωσέ με· ωστόσο
δεν θα πεθάνω ατιμασμένος. Κάλλιο
σ' αυτά που λέω θα στέρξεις· έτσι θα 'σαι
και δίκαιη και θα πάρω την Ελένη.

ΧΟΡ. Τα λόγια τους εσύ θα κρίνεις, κοίτα
σε όλους η απόφασή σου αυτή ν' αρέσει.

ΘΕΟ. Είμαι ευσεβής και θέλω έτσι να μείνω·
καθάριο θα κρατήσω τ' όνομά μου
και του πατέρα, ουδέ στον αδερφό μου
θα χαριστώ, αποκτώντας κακή φήμη.
Έχω μες στην καρδιά μου από τη φύση
ναό μεγάλο της δικαιοσύνης,
κληρονομιά, Μενέλαε, του Νηρέα
κι όσο μπορώ, θα τη φυλάξω. Πάω
με τη γνώμη της Ήρας, γιατί θέλει
το καλό σου· η Κύπρη ας μη θυμώσει
με μένα, εξάλλου εμείς οι δυο καμία
δεν έχουμε συνάφεια, τι για πάντα
παρθένα θα πασκίσω ν' απομείνω.
Κι όσο για τα πικρά παράπονά σου
που 'λεγες στον γονιό μου εδώ στον τάφο,
μαζί σου συμφωνώ κι άδικο θα 'ταν
να μη σου δώσω πίσω τη γυναίκα·
κι εκείνος το ίδιο θα 'κανε, άμα ζούσε.
Υπάρχει βέβαια τιμωρία για τούτα
και σε νεκρούς και ζωντανούς. Δεν έχει
ζωή η ψυχή των πεθαμένων, όμως
αιώνια παίρνει νόηση, όταν σμίξει
με τον αθάνατον αιθέρα. Τέλος,
για να μην παν τα λόγια μου σε μάκρος,

γι' αυτά που με ικετέψατε σωπαίνω·
στην άμυαλη εγώ πράξη του αδερφού μου
δεν γίνομαι βοηθός. Ωφέλεια θα βρει
μεγάλη, κι ας μη φαίνεται έτσι, αν θα 'ναι
ξανά καλός αντί ασεβής. Κοιτάχτε
να βρείτε κάποια λύση στο φευγιό σας·
εγώ πηγαίνω δίχως να μιλήσω.
Και πρώτα τους θεούς παρακαλέστε·
η Κύπριδα να στέρξει να γυρίσεις,
κι η Ήρα, που λογιάζει αυτόν κι εσένα
να σώσει, ας μην αλλάζει τη βουλή της.
Κι όσο μπορώ, νεκρέ πατέρα μου, όλοι
πάντοτες ευσεβή θα σε φωνάζουν.
(Φεύγει η Θεονόη.)

ΧΟΡ. Ο άδικος ποτέ χαρά δεν βλέπει,
μονάχα με το δίκιο η σωτηρία.

5^η Σκηνή (Στίχοι 1140-1219)

ΕΛΕ. Όσο περνά απ' το χέρι της Θεονόης,
Μενέλαε, γλιτώσαμε· μα πρέπει
τον τρόπο να μου πεις που θα σωθούμε.

ΜΕΝ. Άκουσε· με του βασιλιά τους δούλους
πολύν καιρό έχεις ζήσει στο παλάτι.

ΕΛΕ. Τί θες να πεις; Ελπίδες με γεμίζεις
πως κάτι το καλό για μας θα κάνεις.

ΜΕΝ. Μπορείς να πείσεις κάποιον από κείνους
που 'χουν τ' αμάξια να μας δώσουν ένα;

ΕΛΕ. Μπορώ· πώς θα ξεφύγουμε όμως, όταν
δεν ξέρουμε τον βάρβαρο αυτόν τόπο;

ΜΕΝ. Δεν γίνεται. Αν κρυφτώ εκεί μέσα κι έτσι
με το σπαθί τον άρχοντα σκοτώσω;

ΕΛΕ. Δεν θ' άφην' η αδερφή του, θα μιλούσε
πως έβαλες στον νου σου να τον σφάξεις.

ΜΕΝ. Ούτε καράβι υπάρχει να σωθούμε·
βούλιαξε μες στο πέλαο το δικό μου.

ΕΛΕ. Αν σκέφτονται σωστά οι γυναίκες, άκου·
πως τάχα έχεις πεθάνει θες να λέω;

ΜΕΝ. Κακό σημάδι· αν κάτι θα κερδίσω,
νεκρό ας με πούνε τότε και ας μην είμαι.

ΕΛΕ. Με τα μαλλιά κομμένα και με θρήνους
γυναίκειους θα σε κλαίω εγώ μπροστά του.

ΜΕΝ. Κι αυτό πώς θα μπορέσει να μας σώσει;

Παλιό το τέχνασμά σου και δεν πιάνει.

ΕΛΕ. Σαν πεθαμένο εγώ θα του ζητήσω
σε πελαγίσιο τάφο να σε θάψω.

MEN. Λοιπόν σ' αφήνει· πώς χωρίς καράβι,
μετά από την ταφή μου, θα σωθούμε;

ΕΛΕ. Θα του γυρέψω πλοίο για ν' αδειάσω
τις νεκρικές σου προσφορές στο κύμα.

MEN. Καλά τα λες, μα πάνε όλα χαμένα,
στη γης αν σε προστάζει να με θάψεις.

ΕΛΕ. Θα πούμε συνηθίζουν στην Ελλάδα
σε χώμα τους πνιγμένους να μη θάβουν.

MEN. Βρήκες τη λύση· θα 'ρθω στο ίδιο πλοίο
τα νεκρικά στολίδια να προσφέρω;

ΕΛΕ. Και βέβαια πρέπει να 'σαι κι οι δικοί σου
ναύτες, όσοι γλιτώσαν τη φουρτούνα.

MEN. Καράβι αν βρω αραγμένο, όλους τους άντρες
πλάι πλάι με γυμνά σπαθιά θα στήσω.

ΕΛΕ. Δουλειά δική σου ετούτο· στα πανιά μας
πρίμος αγέρας και καλό ταξίδι.

MEN. Ας πάνουν οι θεοί τα βάσανά μου.

Για τον χαμό μου ποιός θα πεις πως στο 'πε;

ΕΛΕ. Εσύ· θα πεις πως γλίτωσες μονάχα
και τον Μενέλαο είδες να πεθαίνει.

MEN. Και τα κουρέλια που 'χω φορεσιά μου
για το ναυάγιο θα μιλούν καθάρια.

ΕΛΕ. Καλά είναι τώρα, τότες όμως όχι·
γοργά να γίνει η συμφορά χαρά μας

MEN. Πρέπει να μπω μαζί στο παλάτι
ή εδώ βουβός να καρτερώ στον τάφο;

ΕΛΕ. Εδώ· γιατί αν θελήσει να σε βλάψει,
το ξίφος σου και ο τάφος θα σε σώσουν.

Εγώ θα πάω μέσα, τα μαλλιά μου
θα κόψω, αντί λευκά θαβάλω μαύρα,
το πρόσωπό μου άγρια θα ματώσω.

Τρανός ο αγώνας και δύο τέρματα έχει:

Να χάσω τη ζωή μου αν καταλάβουν

τα σχέδιά μου ή να σε σώσω κι έτσι

μαζί σου να γυρίσω πια στη Σπάρτη.

Σεβάσμια Ήρα, ταίρι εσύ του Δία,

απ' τα δεινά, τους δόλιους, λύτρωσέ μας.

Στων αστεριών το φέγγος και στα ουράνια

που κατοικείς, υψώνουμε τα χέρια

και σε παρακαλούμε. Κι εσύ κόρη

της Διώνης, Αφροδίτη, που έχεις πάρει
με τον δικό μου γάμο το βραβείο
της ομορφιάς, μη μ' αφανίσεις. Φτάνουν
τα βάσανα που τράβηξα, όταν τότε
πρόσφερες τ' όνομά μου, όχι το σώμα,
στους βάρβαρους. Αν θες να με σκοτώσεις,
άσε με στην πατρίδα να πεθάνω.
Για συμφορές αχόρταγή 'σαι πάντα
κι ο έρωτας, το ψέμα, οι δολοπλόκες
πράξεις σ' αρέσουν τόσο και τα φίλτρα,
που μες στα σπίτια φέρνουνε το αίμα.
Αν κράταγες το μέτρο, θα γινόσουν
η πιο γλυκιά θεά, ναι, το πιστεύω.
(*Η Ελένη μπαίνει μέσα.*)

Πρώτο Στάσιμο (Στίχοι 1220-1285)

ΧΟΡ. Εσύ που μέσα στα πυκνά
σύδεντρα ζεις και πέτεσαι, αηδόνα,
εσένα κράζω γλυκοκέλαδο πουλί
με τη λυπητερή λαλιά·
τον κόκκινο φουσκώνοντας λαιμό σου
βοήθα να μοιρολογήσω
τα πάθη της Ελένης· κλάψε
τον πόνο και τα δάκρυα
των γυναικών της Τροίας
γι' αυτούς που θέρισε κοντάρι ελληνικό,
όταν το πέλαγο αρμενίζοντας
με το βαρβαρικό σκαρί του
ο Πάρης, του χαμού ο γαμπρός,
ήρθε με συνοδεία την Κύπριδα
στους Πριαμίδες φέρνοντας
γάμο συφοριασμένο από τη Σπάρτη,
εσένα, Ελένη, εσένα.

Με πετροβόλημα και με κοντάρι
πλήθος χαθήκαν οι Αχαιοί
και κατοικούν στον άραχλο Άδη τώρα·
οι δύστυχες γυναίκες τους πενθώντας
έκοψαν τα μαλλιά· απομείναν
έρμα τα σπίτια, δίχως άντρες·
κι αυτός που πάτησε μονάχος

τη θαλασσόζωστη Εύβοια, λαμπρές
φωτιές ανάβοντας στου Καφηρέα τα βράχια,
ναύτες πολλούς ξολόθρεψε, καθώς
τις δολερές ζυγώναν λάμπεις του γιαλού.
Άνεμοι θυμωμένοι τον Μενέλαο διώξαν
αλάργα από τον κάβο του Μαλέα,
όταν γυρνούσε στην πατρίδα φέρνοντας
τ' ομοίωμα της Ήρας, του πολέμου
βραβείο ή κάλλιο την αιτία
να σφάζονται για χρόνια οι Δαναοί.

Τί `ναι θεός, τί μη θεός,
και τί `ναι ανάμεσά τους;
Ποιός θα το πει θνητός πως το `βρε,
καιρό πολύ εξετάζοντας τα πάντα,
μια και το βλέπει, εδώ κι εκεί
των θεών οι γνώμες να πηδούν
και πάλι στο ενάντιο να γυρνάνε
ανέλπιστα κι αλόγιαστα;
Ελένη, είσαι του Δία θυγατέρα·
σαν άσπρος κύκνος ο γονιός σου
στον κόρφο σ' έσπειρε της Λήδας.
Ύστερα σ' όλη την Ελλάδα σε είπαν
άδικη, άπιστη, άθεη, προδότρα·
μες στους ανθρώπους δεν υπάρχει
τίποτα σίγουρο· στων θεών μόνο
τα λόγια βρήκα την αλήθεια.

Ανέμυαλοι όσοι αποζητούν τη δόξα
με λόγχεις και με δυνατά
στον πόλεμο κοντάρια,
λογιάζοντας αστόχαστα πως έτσι
θα πάψουν των θνητών τις συμφορές·
γιατί αν το δίκιο σου ζητάς με το αίμα,
η αμάχη δεν θα λείψει από τον κόσμο·
γι' αυτήν οι Πριαμίδες πήγαν
κάτω στη γης, ενώ μπορούσαν
μονάχα με τα λόγια, Ελένη,
τέλος να δώσουνε στην έχθρα.
Τώρα στον Άδη `ναι βαθιά χωμένοι,
τα κάστρα τους φωτιά τα `χει σαρώσει
σαν κεραυνός του Δία κι εσύ

πέρασες βάσανα και βάσανα
που αβάσταχτους σηκώσαν θρήνους.

Τρίτο Επεισόδιο (Στίχοι 1286-1424)

(Έρχεται ο Θεοκλύμενος με ακόλουθους.)

ΘΕΟΚΛΥΜΕΝΟΣ

Σε χαιρετάω μνήμα του πατέρα·
γι' αυτόν τον λόγο σ' έθαψα, Πρωτέα,
ο Θεοκλύμενος εγώ ο βλαστός σου,
στο ξέπορτο κοντά, να σου μιλάω
βγαίνοντας είτε μπαίνοντας στο σπίτι.
Δούλοι, τους σκύλους πάρτε στο παλάτι
και τις παγίδες τούτες για τ' αγρίμια.
(Οι ακόλουθοι μπαίνουν μέσα.)

Με τον εαυτό μου έχω πολύ θυμώσει.
Τους κακούς δίχως τιμωρία ν' αφήσω;
Νά, κάποιος Έλληνας, μου είπαν, ήρθε
στον τόπο κι οι φρουροί δεν τον ενιώςαν·
κατάσκοπος; Ή θέλει την Ελένη
ν' αρπάξει; Άμα τον πιάσω, θα πεθάνει.
Άα!
Όλα τελειώσαν, φαίνεται· έχει αφήσει
τον τάφο η Τυνδαρίδα, πάει την πήραν.
Έε, τις αμπάρες βγάλτε· σκλάβοι, ανοίχτε
γοργά τους στάβλους, φέρτε τ' άρματα έξω,
μήπως, γιατί ξαστόχησα, ξεφύγει
κρυφά απ' τη χώρα η ποθητή γυναίκα.

(Βγαίνει η Ελένη.)

Άα, σταματήστε· εδώ μπροστά μας είναι,
δεν έφυγαν αυτοί που κυνηγάμε.
Γιατί φόρεσες μαύρα, τα μαλλιά σου
γιατί έκοψες, Ελένη, γιατί τρέχουν
τα δάκρυα στην όψη σου απ' το κλάμα;
Όνειρα μη σε τρώμαξαν το βράδυ,
χρησμούς κακούς σου δώσανε στο σπίτι
κι έχεις παραλοΐσει από τη θλίψη;
ΕΛΕ. Αφέντη —τόρα πια έτσι θα σε λέω—
πέθανα, δεν υπάρχω κι όλα πάνε.

ΘΕΟ. Τί τρέχει; Ποιά σε βρήκε δυστυχία;
ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενέλαός μου πάει.
ΘΕΟ. Δεν χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν.
 Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;
ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε τον χαμό του.
ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;
ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσει.
ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιός; Καθάρια πες να μάθω.
ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.
ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.
ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.
ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιός είναι; Πού έχει αράξει;
ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτης.
ΘΕΟ. Για του Μενέλαου τον χαμό τί λέει;
ΕΛΕ. Τέλος φριχτό, τα κύματα τον πήραν.
ΘΕΟ. Ταξίδευε σε θάλασσες βαρβάρων;
ΕΛΕ. Τσακίστηκε στα βράχια της Λιβύης.
ΘΕΟ. Και πώς αυτός δεν χάθηκε μαζί του;
ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.
ΘΕΟ. Του караβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;
ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενέλαος να πνιγόταν.
ΘΕΟ. Κείνος εχάθη. Με ποιό ήρθε αυτός καράβι;
ΕΛΕ. Τον πήραν κάποιοι ναύτες, όπως λέει.
ΘΕΟ. Κι αυτή που αντί για σένα ήταν στην Τροία;
ΕΛΕ. Τον ίσκιο λες; Ψηλά στα ουράνια πήγε.
ΘΕΟ. Πρίαμε, Τροία, του κάκου σάς χαλάσαν.
ΕΛΕ. Υπόφερα πολλά και εγώ μαζί τους.
ΘΕΟ. Τον άντρα σου έθαψαν ή όχι;
ΕΛΕ. Άταφος μένει· Αχ! μαύρες συμφορές μου.
ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει;
ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονάω.
ΘΕΟ. Σωστά θρηνείς γι' αυτή τη δυστυχία...
ΕΛΕ. Εύκολα ξεγελιέται η αδερφή σου;
ΘΕΟ. Όχι· κι εδώ στον τάφο ακόμη θα 'σαι;
ΕΛΕ. Τώρα που πέθανε, γιατί με περιπαίζεις;
ΘΕΟ. Πιστή μένεις σ' αυτόν και μ' αποφεύγεις.
ΕΛΕ. Τώρα όχι πια· τον γάμο να ετοιμάσεις.
ΘΕΟ. Άργησες να με στέρξεις, χαίρομαι όμως.
ΕΛΕ. Ας ξεχαστούνε τα παλιά. Θα κάνεις...
ΘΕΟ. Η χάρη θέλει αντίχαρη· τί πράγμα;
ΕΛΕ. μαζί μου τώρα ομόνοια και φιλία.
ΘΕΟ. Πάει ο θυμός που σου είχα, είναι φευγάτος.
ΕΛΕ. Πέφτω στα γόνατά σου, αφού 'σαι φίλος.

ΘΕΟ. Τί μου ζητάς, παρακαλώντας έτσι;
ΕΛΕ. Τον πεθαμένο άντρα μου να θάψω.
ΘΕΟ. Τάφος χωρίς νεκρό· σκιά θα θάψεις; ;
ΕΛΕ. Συνήθεια των Ελλήνων, τον πνιγμένο...
ΘΕΟ. Είναι πολύ σοφοί σ' αυτά· τί κάνουν;
ΕΛΕ. σ' αδειανά πέπλα εντάφια τον κηδεύουν.
ΘΕΟ. Στη χώρα μου όπου θες χτίσ' του έναν τάφο.
ΕΛΕ. Όσοι πνιγήκαν, δεν τους θάβουμε έτσι.
ΘΕΟ. Μα τότε πώς; Δεν ξέρω τα έθιμά σας.
ΕΛΕ. Γι' αυτούς σκορπάμε δώρα μες στο κύμα.
ΘΕΟ. Για τον νεκρό τί θέλεις να σου δώσω;
ΕΛΕ. Τίποτα δεν γνωρίζω, ετούτος ξέρει.
ΘΕΟ. Μας έφερες καλό μαντάτο, ξένε.
MEN. Μήτε για τον νεκρό μήτε για μένα.
ΘΕΟ. Πώς θάβετε τους θαλασσοπνιγμένους;
MEN. Σύμφωνα με το βιος που 'χε καθέννας.
ΘΕΟ. Για χάρη της, ό,τι κι αν πεις, σ' το δίνω.
MEN. Πρώτα για τους νεκρούς ένα σφαχτάρι.
ΘΕΟ. Όποιο διαλέξεις ζώο, θα σου το δώσω.
MEN. Εσύ να ορίσεις· δώσε μου ό,τι θέλεις.
ΘΕΟ. Εδώ σφάζουμε εμείς άλογο ή ταύρο.
MEN. Από καλή μονάχα να 'ναι ράτσα.
ΘΕΟ. Πολλά μες στα κοπάδια μας υπάρχουν.
MEN. Κι ένα αδειανό κρεβάτι με στρωσίδια.
ΘΕΟ. Κι αυτό θα γίνει. Τί άλλο του προσφέρουν;
MEN. Τον πόλεμο αγαπούσε, χάλκινα όπλα.
ΘΕΟ. Αντάξια για του Πέλοπα το γένος.
MEN. Κι όσους καλούς καρπούς η γη δωρίζει.
ΘΕΟ. Λοιπόν; Πώς τα σκορπάτε μες στο κύμα;
MEN. Καράβι θα χρειαστεί με λαμνοκόπους.
ΘΕΟ. Και πόσο αλάργα απ' τη στεριά θα πάει;
MEN. Όσο που τα αφρονέρια του να βλέπεις.
ΘΕΟ. Γιατί; Έτσι συνηθίζουν στην Ελλάδα;
MEN. Για να μη βγει το μίasma στ' ακρογιάλι.
ΘΕΟ. Γρήγορο πλοίο φοινικικό θα δώσω.
MEN. Σωστά θα τιμηθεί ο Μενέλαος έτσι.
ΘΕΟ. Δίχως αυτήν εσύ δεν φτάνεις τάχα;
MEN. Μάνας το έργο αυτό, γυναίκας, τέκνου.
ΘΕΟ. Πρέπει, όπως λες, αυτή να τονε θάψει.
MEN. Ασέβεια τον νεκρό να μην τιμήσει.
ΘΕΟ. Λοιπόν ας γίνει έτσι· θέλω να 'χω
 γυναίκα ευλαβική. Μες στο παλάτι
 πήγαινε εσύ και διάλεξε όσα πρέπει

δώρα για τον νεκρό· δεν θα σε στείλω
στη γη σου μ' αδειανά τα χέρια, αν δώσεις
σωστή σ' αυτήν βοήθεια· μου 'χεις φέρει
καλά μαντάτα και γι' αυτό θα λάβεις,
αντί για τα κουρέλια, πλούσια ρούχα
και τροφές να γυρίσεις στην πατρίδα,
γιατί η κακομοιριά σου είναι μεγάλη.
Δυστυχισμένη εσύ, μην τυραννιέσαι
για κάτι αγιάτρευτο· ο Μενέλαος βρήκε
τη μοίρα του, οι νεκροί δεν ξαναζούνε.
ΜΕΝ. Στο χρέος σου, κυρά· από δω και πέρα
πρέπει τον πρώτο σου άντρα να ξεχάσεις
και ν' αγαπάς αυτόν που βλέπεις μπρος σου·
το πιο καλό είναι αυτό την ώρα τούτη.
Κι αν θα σωθώ και φτάσω στην Ελλάδα,
θα σβήσω την κακή σου φήμη, αν είσαι
φρόνιμη για τον άντρα σου γυναίκα.
ΕΛΕ. Θα γίνει αυτό· παράπονο δεν θα 'χει
και θα το δεις, αφού κοντά μου θα 'σαι.
Πήγαινε τώρα, δόλιε, μέσα, πλύσου
κι άλλαξε ρούχα. Σύντομα από μένα
θα ωφεληθείς και τότε προθυμία
θα δείξεις, βοηθώντας να προσφέρω
στον λατρευτό Μενέλαο όσα πρέπει.

(Μπαίνουν στο παλάτι ο Μενέλαος, η Ελένη και ο Θεοκλύμενος.)

Δεύτερο Στάσιμο (Στίχοι 1425-1499)

ΧΟΡ. Κάποτε η Μάνα των θεών
χύθηκε απάνω στα βουνά,
σε λόγγους δασοσκέπαστους,
σε ποταμών νεροσυρμές
και πολυβούιστους γιαλούς,
γυρεύοντας ολούθε τη χαμένη
κόρη της με το ιερό
κι ανείπωτο όνομα. Τριγύρω
τα κρόταλα βροντολογούσαν,
σέρναν τ' αμάξι της θεριά
κι εκείνη ακούραστα ζητούσε
τη θυγατέρα που 'χαν κλέψει
απ' τους κυκλόσυρτους χορούς
των κοριτσιών. Μαζί της

ακράτητες σαν άνεμος ορμήσαν
η Άρτεμη βαστώντας τόξα
κι η Αθηνά με τη βαριά της λόγχη.
Όμως ο Δίας από ψηλά
στους λαμπερούς ουράνιους θρόνους
αλλιώς κανόνιζε τη μοίρα.

Κι όταν τον πολυπλάνητο
δρόμο της έπαψε η θεά,
ζητώντας ανωφέλευτα την κόρη
που δολερά είχαν κλέψει,
στα χιονοσκέπαστα της Ίδης
έφτασε κορφοβούνια,
τις βίγλες των Νυμφών· απλώθη
τότες η θλίψη της στα βράχια
τα χιονισμένα και στα δάση·
τους κάμπους άφησε της γης
δίχως χορτάρι, τις σπορές
δίχως καρπούς κι αφάνιζε
το γένος των ανθρώπων·
απόμειναν τα βοσκοτόπια
κατάξερα κι από τις πόλεις
λιγότεψε η ζωή· θυσίες
δεν γίνονταν για τους θεούς
ούτε οι βωμοί είχαν προσφορές·
στέρεψε τις ολόδροσες
πηγές απ' την αγιάτρευτη
θλίψη της κόρης που 'χασε.

Όταν ανθρώπων και θεών
σταμάτησαν τα φαγοπότια,
για να γλυκάνει ο Δίας
της Μάνας τον πικρό θυμό,
στις Χάριτες μιλάει. «Εμπρός,
καλές μου, εσεείς πηγαίντε
και με φωνές ολόχαρες
της Δήμητρας σκορπίστε την οργή·
κι εσεείς οι Μούσες με χορούς
και με πασίχαρα τραγούδια».
Η Κύπριδα η πεντάμορφη
πρωτόπιασε ένα τύμπανο
κι έναν βαθύλαλο χαλκό·
γέλασε τότες η θεά

και απ' τους αχούς χαρούμενη
την ηγερή στα χέρια της
πήρε βαριά φλογέρα.

Ελένη, όσα δεν έπρεπε
ν' αγγίζεις, πράγματα ιερά,
δοκίμασες στο σπίτι σου
κι οργίστηκε η θεά Μητέρα
που δεν σεβάστηκες τις άγιες
θυσίες της. Δύναμη τρανή
τα παρδαλόχρωμα κατέχουν
ελαφοτόμαρα κι ο θύρσος,
στεφανωμένος με κισσό,
κι ο μαγικός ο δίσκος, όταν
γοργόδρομα στριφογυρνάει
μες στον αιθέρα, τα μαλλιά
που ορθοσηκώνονται, τιμή
στον Διόνυσο, κι οι τελετές
οι ολονύχτιες της θεάς.
Πάνω από το μέτρο η ομορφιά σου,
μα όλα καλά να σου έρθουν τώρα.

Τέταρτο επεισόδιο (Στίχοι 1500-1592)

(Βγαίνει η Ελένη με τον Μενέλαο.)

ΕΛΕ. Όλα καλά μες στο παλάτι, φίλες·
η κόρη του Πρωτέα μάς βοηθάει·
δεν εφανέρωσε στον αδερφό της,
παρόλο που τη ρώτησε, πως ήρθε
κι είναι κοντά μας ο άντρας μου· του είπε,
για χάρη μου, πως έχει πια πεθάνει.
Και τον Μενέλαο τον συντρέχει η τύχη·
γιατί 'ναι αρματωμένος με τα όπλα
που θα 'ριχνε στη θάλασσα· βαστάει
στο δυνατό του χέρι την ασπίδα
και στο δεξί έχει το κοντάρι, τάχα
για να τιμήσει τον νεκρό μαζί μου.
Είναι έτοιμος να πολεμήσει, μύριους
βάρβαρους να σκοτώσει, στο καράβι
μόλις θα μπορούμε· του 'δωσα να βάλει
χιτώνα ωραίο και με ποταμίσιο

τον έλουσα νερό δροσάτο, που είχε
να νιώσει χρόνια στο κορμί του. Ωστόσο
νά, βγαίνει από το παλάτι εκείνος
που σίγουρα θαρρεί πως θα με πάρει·
(Βγαίνει ο Θεοκλύμενος με δούλους.)
ανάγκη να σωπαίνω· κι εσείς όμως
παρακαλώ το στόμα σας κρατήστε
κλειστό, για να σας σώσω κάποια μέρα,
αν τώρα εγώ κι άντρας μου σωθούμε.

ΘΕΟ. Δούλοι, με τη σειρά να προχωράτε,
καθώς ο ξένος όρισε, κρατώντας
τις προσφορές που θα ριχτούν στο κύμα.
Ελένη, αν δεν νομίζεις πως μιλάω
ανόητα, άκουσέ με κι εδώ μείνε·
στον άντρα σου τα ίδια θα προσφέρεις,
είσαι δεν είσαι μέσα στο καράβι.
Φοβάμαι μήπως σου 'ρθει επιθυμία
στο πέλαο να ριχτείς από τη θλίψη
για τις χάρες του Μενέλαου, μια κι έτσι
πολύ πικρά γι' αυτόν αναστενάζεις.

ΕΛΕ. Καινούριε μου άντρα, πρέπει να τιμήσω
και τον πρώτο μου γάμο· θα μπορούσα
να σκοτωθώ για το νεκρό μου ταίρι·
όμως ποιό τ' όφελος γι' αυτόν αν θα πεθάνω;
Άσε να πάω και στον πεθαμένο
τα εντάφια να προσφέρω δώρα. Εκείνα
που θα 'θελα, οι θεοί να σου χαρίσουν
μα και στον ξένο που έτσι με βοηθάει.
Γυναίκα σου σωστή, καθώς ταιριάζει,
θα μ' έχεις στο παλάτι, αφού κι εμένα
και τον Μενέλαο ωφελείς. Η μοίρα
καλά τα φέρνει ως τώρα. Και για να 'ναι
η χάρη που μου κάνεις τελειωμένη,
πρόσταξε να μας δώσουν το καράβι.

ΘΕΟ. Εσύ ένα σκάφος της Σιδώνας δώσ' τους
με λαμνοκόπους και κουπιά πενήντα.

ΕΛΕ. Στο πλοίο δεν θα 'ναι αυτός ο κυβερνήτης;

ΘΕΟ. Ναι· και θα τον υπακούν οι ναύτες μου όλοι.

ΕΛΕ. Να τους το πεις ξανά, για να το νιώσουν.

ΘΕΟ. Και τρεις φορές, αν θες, θα τους προστάξω.

ΕΛΕ. Να 'σαι καλά κι αυτά που θέλω ας γίνουν.

ΘΕΟ. Την όψη σου τα δάκρυα μη χαλάσουν.

ΕΛΕ. Τη χάρη που χρωστώ θα σου ξοφλήσω.

ΘΕΟ. Μοχθείς του κάκου κι οι νεκροί ένας ίσκιος.

ΕΛΕ. Τα λόγια μου κι εμάς κι αυτούς αγγίζουν.

ΘΕΟ. Απ' τον Μενέλαο πιο κακός δεν θα 'μαι.

ΕΛΕ. Στάθηκες τέλειος· η τύχη ας με συντρέξει.

ΘΕΟ. Θα 'ναι μαζί σου, αγάπη αν θα μου δείξεις.

ΕΛΕ. Ποιούς πρέπει ν' αγαπάω δεν θα μου μάθεις.

ΘΕΟ. Να 'ρθω κι εγώ στο πλοίο να βοηθήσω;

ΕΛΕ. Όχι· στους δούλους δούλος να μη γίνεις.

ΘΕΟ. Ας είναι· δεν με νοιάζουν των Ελλήνων

τα έθιμα· το σπίτι μου καθαρίο·

δεν πέθανε ο Μενέλαος εδώ πέρα·

κάποιος γοργά στους άρχοντες να πάει

και να τους πει να φέρουνε του γάμου

τα δώρα στο παλάτι κι όλη η χώρα

πρέπει να αντιβουίζει απ' τα τραγούδια

πως κάνω γάμο ζηλευτό και παίρνω

την ξακουσμένη Ελένη. Κι εσύ, ξέने,

πήγαινε και στο πέλαο να σκορπίσεις

ετούτα για τον πρώτο της τον άντρα.

Κατόπι γύρνα γρήγορα μαζί της,

στον γάμου να καθίσεις το τραπέζι.

Κι ύστερα, αν θες, γυρίζεις στην πατρίδα

ή ζεις εδώ κοντά μου ευτυχισμένος.

(Ο Θεοκλύμενος μπαίνει στο παλάτι.)

ΜΕΝ. Ω! Δία, πατέρα και σοφό σε λέω

θεό, πονετικό βλέμμα να ρίξεις

σ' εμάς, απ' τα δεινά λευτέρωσέ μας.

Πάμε για τον γκρεμό, γοργά βοήθα·

με τ' ακροδάχτυλό σου αν μας αγγίζεις,

θα 'χουμε φτάσει εκεί που λαχταρούμε.

Πλήθος οι περασμένες συμφορές μας.

Θεοί, πολλές φορές χαρές και λύπες

εγεύτηκα από σας· μα τώρα πρέπει

κι εγώ να ορθοποδήσω κι όχι πάντα

να με κυκλώνει το κακό· τη χάρη

κάντε μου αυτή και θα 'μαι ευτυχισμένος.

(Ο Μενέλαος και η Ελένη με τη συνοδεία τους φεύγουν προς την ακτή.)

Τρίτο Στάσιμο (Στίχοι 1593-1652)

ΧΟΡ. Γοργοτάξιδο καράβι της Σιδώνας,
που όταν μες στο κύμα αφροκοπούνε
τα κουπιά σου, είναι χαρά για σένα
τους χορούς των δελφινιών να διαφεντεύεις,
άμα δεν φυσούν οι ανέμοι
και το πέλαγο ησυχάζει. Τότες
η γλαυκόχρωμη του Πόντου θυγατέρα,
η Γαλήνεια θα φωνάζει αυτά τα λόγια.
«Ναύτες, τα πανιά στις πελαγίστιες
να τ' απλώσετε αύρες, πιάστε
τα ελάτινα κουπιά σας δυνατά
κι οδηγήστε την Ελένη, ω! ναύτες,
στ' ακρογιάλια με τ' απάνεμο λιμάνι
στου Περσέα τα λαμπρά παλάτια».

Δίπλα στο ποτάμι θα βρεις
ή μπροστά από της Παλλάδας
τον ναό, του Λεύκιππου τις κόρες
κι ύστερα από τόσα χρόνια
σε χορούς θα ξανασμίξεις,
σε χαρούμενα της νύχτας πανηγύρια
του Υάκινθου, που κάποτες ο Φοίβος
στον αγώνα απάνω με τον δίσκο
τον εσκότωσε άθελά του κι από τότες
όρισε γιορτές στη Λακωνία
με θυσίες βοδιών τη μέρα τούτη·
και την κόρη σου Ερμιόνη θα ξανάβρεις,
που την άφησες στο σπίτι σου κι ακόμη
δεν ανάψανε γι' αυτήν λαμπάδες γάμου.

Να μπορούσα να πετάξω στον αγέρα
σαν τα λιβυκά πουλιά που αφήνουν
μπόρες χειμωνιάτικες και πάνε,
φτερουγώντας στη σειρά, τον πρωτολάτη
πρόθυμα υπακούοντας, όταν
πάνω από ξερούς ή καρπισμένους
κάμπους τα οδηγάει και όλο κράζει
αψηλά στον ουρανό πετώντας.
Ω! μακρόλαιμα πουλιά, στη γρηγοράδα
σύντροφοι του σύννεφου, διαβείτε
μες στη νύχτα κάτω από την Πούλια,

κάτω απ' τον Ωρίωνα και στις όχθες
όταν θα καθίσετε του Ευρώτα,
το μαντάτο ετούτο διαλαλήστε:
«Ο Μενέλαος που εκούρσεψε την Τροία
γρήγορα στο σπίτι του θα φτάσει».

Διόσκουροι, βλαστάρια του Τυνδάρεω,
αχ! να ῥχόσαστε κι εσείς, τ' αλόγατά σας
μέσα στον αιθέρα κυβερνώντας
κάτω από τους διάφωτους των άστρων
δρόμους· σεις που ζείτε στα ουράνια,
κατεβείτε, το γαλάζιο ακολουθώντας
αφρισμένο κύμα του πελάγου
και, σωτήρες της Ελένης, στείλτε
πρίμο αγέρα από τον Δία, για να σπρώξει
το καράβι της και σβήστε αυτή τη φήμη
πως ανέβηκε η αδερφή σας
στο κρεβάτι ενός βαρβάρου·
όνομα κακό εφορτώθη η δόλια
για την ομορφιά που εκεί στην Ίδη
κρίθηκε· ποτέ στην Τροία δεν πήγε
και στα κάστρα που έχτισεν ο Φοίβος.

Ἑξοδος (Στίχοι 1653-1870)

1^η Σκηνή (Στίχοι 1653-1778)

(Ο Θεοκλύμενος βγαίνει από το παλάτι. Έρχεται ο δεύτερος αγγελιαφόρος.)

ΑΓΓ. Σε βρίσκω, αφέντη, για κακό μαντάτο·
παράξενα στ' αλήθεια έργα θ' ακούσεις.

ΘΕΟ. Τί τρέχει;

ΑΓΓ. Ψάξε να βρεις άλλη γυναίκα τώρα·
γιατί έφυγε απ' τη χώρα πια η Ελένη.

ΘΕΟ. Πώς; Περπατώντας ή έβγαλε φτερούγες;

ΑΓΓ. Ο Μενέλαος την πήρε με καράβι·
αυτός που ήρθε και σου είπε τον χαμό του.

ΘΕΟ. Ω! λόγια φοβερά και απίστευτα. Όμως
με τί πλεούμενο έχει αυτή ξεφύγει;

ΑΓΓ. Μ' εκείνο που έδωσες στον ξένο· οι ναύτες,
για να το ξέρεις, ήτανε δικοί σου.

ΘΕΟ. Πώς; Θέλω να μάθω· δεν πιστεύω
να νίκησε ένας μόνο πλήθος ναύτες,

που πήγαν στον γιαλό μαζί με σένα.
ΑΓΓ. Αφήνοντας η Ελένη το παλάτι,
κατέβαινε στη θάλασσα με βήμα
βαρύ και αργό, τον άντρα της θρηνώντας
που ζωντανός κοντά της ήταν όμως.
Σα φτάσαμε όλοι στο караβοστάσι,
τραβήξαμε ένα πλοίο της Σιδώνας
μεγάλο κι αταξίδευτο, πενήντα
κουπιά, πενήντα πάγκους είχε. Τότε
πέσαμε στη δουλειά· κατάρτι ο ένας
στεριώνει, τα κουπιά προσδένουν άλλοι,
σιάζουν τ' άσπρα πανιά και το τιμόνι
στη θέση του καλά το συναρμόζουν.
Κι ενώ δουλεύαμε έτσι, στ' ακρογιάλι,
θαρρείς και αυτό περίμεναν, προβάλλουν
Έλληνες, του Μενέλαου συντρόφοι,
κουρέλια απ' το ναυάγιο φορώντας,
καλοί στην όψη, αλλά γεμάτοι λέρα.
Αυτός μόλις τους είδε, τους φωνάζει
με λυπημένη τάχα τη φωνή του:
«Κακόμοιροι, πώς φτάσατε εδώ πέρα;
Το ελληνικό σας πλοίο έχει βουλιάξει;
Τον πεθαμένο γιο του Ατρέα μαζί μου
θα θέλατε να θάψετε; Η Ελένη
τάφο αδειανό θα του προσφέρει». Εκείνοι,
κάνοντας πως δακρύζουν, στο καράβι
προχώρησαν, τις προσφορές βαστώντας
που θα 'ριχναν στη θάλασσα. Υποψίες
μας έζωσαν και μурμουρίζαμε όλοι
πως ήτανε πολλοί οι καινούριοι ξένοι.
Στα λόγια σου πιστοί σωπαίναμε όμως·
μας είχανε μπερδέψει οι προσταγές σου
που όριζαν αρχηγό στο πλοίο εκείνον.
Εύκολα αυτά τα βάλαμε στο σκάφος·
ωστόσο ο ταύρος στύλωσε τα πόδια·
μούγκριζε κυκλοστρέφοντας τα μάτια,
εκύρτωνε τη ράχη του κοιτώντας
μέσ' απ' τα κέρατά του μ' άγριο βλέμμα,
μη αφήνοντας κανέναν να τον πιάσει.
Τότε ο Μενέλαος φώναξε: «Της Τροίας
οι κουρσευτές εσείς, στους δυνατούς σας
ώμους τον ταύρο αυτόν μεμιάς σηκώστε,
καθώς είναι συνήθεια των Ελλήνων,

και φέρτε τον στην πλώρη για σφαχτάρι
του πεθαμένου». Σύγκαιρα το ξίφος
τράβηξε. Αυτοί γοργά στην προσταγή του
τον ταύρο αρπούν και μες στο πλοίο τον φέρνουν.
Χαϊδεύοντας το κούτελο του αλόγου
και τον λαιμό, ο Μενέλαος γαλήνια
το ανέβασε. Όταν φορτωθήκαν όλα,
πατώντας αλαφρά στα σκαλοπάτια,
μπήκε στερνή και κάθισ' η Ελένη·
δίπλα της ο Μενέλαος που τον λέγαν
νεκρό· δεξιά κι αριστερά του οι άντρες
πλάι πλάι σταθήκαν ισομοιρασμένοι,
κρύβοντας μες στα ρούχα τα σπαθιά τους·
στον κελευστή το πρόσταγμα, οι φωνές μας
γεμίσαν τ' ακρογιάλι· ο τιμονιέρης,
σαν ξανοιχτήκαμε, ρωτάει: «Ξένε,
πιο μέσα θ' αρμενίσουμε ή καλά είναι;
Εσύ 'σαι στο καράβι ο κυβερνήτης».
Εκείνος αποκρίθηκε: «Καλά είναι».
Και παίρνοντας το ξίφος πάει στην πλώρη
για τη θυσία· ως έσφαξε τον ταύρο,
για τον νεκρό δεν μίλησε καθόλου,
μα προσευχόταν έτσι: « Ω! Ποσειδώνα,
που κατοικείς στο πέλαο το γαλάζιο,
κι εσείς σεβάσμιες κόρες του Νηρέα,
φέρτε μας ζωντανούς στα περιγιάλια
του Ναύπλιου τη γυναίκα μου κι εμένα.»
Κι έπεφτε ορμητικά μέσα στο κύμα,
καλός οιωνός, το αίμα για τον ξένο.
Τότε φώναξε κάποιος: «Προδοσία,
μας έχει ξεγελάσει ο καπετάνιος.
Πρόσταξε, κελευστή, γυρνάτε πίσω,
στρέψε το δοιάκι στη στεριά.» Πατώντας
τον σκοτωμένο ταύρο, στους δικούς του
κράζει ο Μενέλαος: «Βλαστάρια της Ελλάδας,
τί αργείτε; Μπρος, σκοτώστε τους βαρβάρους,
πετάχτε τους στη θάλασσα σφαγμένους.»
Μα ο κελευστής στους ναύτες του φωνάζει
τ' αντίθετα: «Σηκώστε όποιο κοντάρι
βρεθεί μπροστά σας, σπάστε σεις τους πάγκους,
απ' τους σκαρμούς ξελύστε τα κουπιά σας,
και των εχθρών ματώστε τα κεφάλια.»

Όλοι πετάχτηκαν ορθοί, βαστώντας
σπαθιά απ' τη μεριά, ξύλα απ' την άλλη·
το πλοίο γέμισε αίμα κι η Ελένη
τους κέντριζε απ' την πρύμνα: «Πού είναι η δόξα
της Τροίας; Ελάτε, δείξτε στους βαρβάρους
τη δύναμή σας». Στην ορμή του αγώνα
σωριάζονται, ξανά σηκώνονται άλλοι
κι άλλους βλέπεις νεκρούς. Αρματωμένος
εκοίταζε ο Μενέλαος ολούθε
κι όπου έβλεπε να σπάζουν οι δικοί του,
έτρεχε εκεί βαστώντας το σπαθί του
και μας ανάγκαζε έτσι να πηδάμε
στο πέλαγο, ώσπου τέλος το καράβι
άδειασε από τους ναύτες σου. Κατόπι
στον τιμονιέρη πάει και τον προστάζει
να βάλει πλώρη ολόισια στην Ελλάδα.
Σηκώσαν τα πανιά κι αγέρας πρίμος
φύσηξε αμέσως. Φύγαν απ' τη χώρα.
Γλίτωσα εγώ τον θάνατο, κρυμμένος
δίπλα στην άγκυρα βουτάω στο κύμα·
με βρήκε ένας ψαράς εξαντλημένο
και μ' έβγαλε στ' ακρόγιαλο, έτσι φέρνω
σε σένα το μαντάτο ετούτο. Αν δείχνεις
μια δυσπιστία στα πάντα μυαλωμένη,
για τους θνητούς είναι αρετή μεγάλη.
(Ο αγγελιαφόρος αποσύρεται.)

ΧΟΡ. Δεν θα το πίστευα ποτέ, μπροστά μας
να 'ναι ο Μενέλαος και να μας ξεφύγει.

2^η Σκηνή (Στίχοι 1779-1812)

ΘΕΟ. Αχ! ο δυστυχισμένος, μιας γυναίκας
οι πονηριές να με γελάσουν· πάει ο γάμος.
Το πλοίο αν θα μπορούσα να προφτάσω,
γοργά τους ξένους θα 'πιανα· όμως τώρα
θα εκδικηθώ σκληρά τη Θεονόη,
που ενώ έβλεπε η προδότρα στο παλάτι
τον Μενέλαο, δεν μου το 'πε. Άλλον κανένα
δεν θα γελάσει πια με τους χρησμούς της.
(Τρέχει στην πόρτα της Θεονόης. Ένας υπηρέτης της την ανοίγει και τον σταματά.)

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αφέντη μου, πού πας; Ποιόν θα σκοτώσεις;

ΘΕΟ. Όπου το δίκιο θέλει· εσύ τραβήξου.
ΥΠΗ. Τρανό κακό λογιάζεις· δεν σ' αφήνω.
ΘΕΟ. Προστάξεις τον αφέντη εσύ, ένας σκλάβος;
ΥΠΗ. Ναι, γιατί σκέψη έχω σωστή.
ΘΕΟ. Σωστή δεν είναι, αν δεν μ' αφήσεις...
ΥΠΗ. Δεν θα σ' αφήσω.
ΘΕΟ. Να θανατώσω μια αδερφή κακούργα.
ΥΠΗ. Μεγάλη η ευσέβειά της.
ΘΕΟ. Με πρόδωσε.
ΥΠΗ. Για το καλό σου, δίκαια έχει πράξει.
ΘΕΟ. Το ταίρι μου να δώσει σ' άλλον άντρα;
ΥΠΗ. Σ' εκείνον που του ανήκει.
ΘΕΟ. Δικαίωμα στη γυναίκα μου ποιός έχει;
ΥΠΗ. Αυτός που την επήρε απ' τον γονιό της.
ΘΕΟ. Μα εμένα μου τη χάρισεν η τύχη.
ΥΠΗ. Η δικαιοσύνη ωστόσο σου την πήρε.
ΘΕΟ. Δικός μου δικαστής εσύ θα γίνεις;
ΥΠΗ. Αν όμως σου μιλάω μυαλωμένα;
ΘΕΟ. Λοιπόν θα με προστάζουν, δεν προστάζω;
ΥΠΗ. Για τ' άδικο όχι, μόνο για το δίκιο.
ΘΕΟ. Φαίνεται θέλεις να πεθάνεις.
ΥΠΗ. Ναι, σκότωσέ με, αλλά την αδελφή σου
 δεν θα σ' αφήσω να τη σφάζεις. Είναι
 για τον καλό τον σκλάβο η πιο μεγάλη
 δόξα να τον σκοτώσουν οι αφέντες.

3^η Σκηνή (Στίχοι 1813-1864)

(Εμφανίζονται στο θεολογείο οι Διόσκουροι.)

ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ

Της χώρας βασιλιά, Θεοκλύμενε, άκου·
 συγκράτησε τον άπρεπο θυμό σου·
 οι Διόσκουροι μιλούν, οι γιοι της Λήδας,
 τ' αδέρφια της Ελένης που 'χει φύγει
 απ' το παλάτι σου· γραφτό δεν ήταν
 γυναίκα σου να γίνει· μη θυμώνεις.
 Η κόρη της Νηρηίδας, η αδερφή σου
 Θεονόη δε σ' αδικεί που δείχνει σέβας
 στους νόμους των θεών και στου γονιού σου
 τις δίκαιες εντολές. Όριζε η μοίρα
 στο σπίτι σου να μείνει ως τώρα μόνο·
 όταν συθέμελα την Τροία γκρεμίσαν,
 τ' όνομα της Ελένης δεν χρειαζόταν

στους θεούς άλλο· πρέπει αυτή να ζήσει
με τον παλιό της άντρα και μαζί του
στο σπιτικό της να γυρίσει πίσω.
Λοιπόν, στην αδερφή σου μην υψώσεις
το μαύρο σου σπαθί και να το ξέρεις
πως φρόνιμα έχει πράξει. Την Ελένη,
αφού θεούς μάς έκαμεν ο Δίας,
θα 'χαμε σώσει από καιρό· όμως στέκουν
άλλοι θεοί κι η Μοίρα πάνωθέ μας
κι έτσι το θέλησαν· αυτά για σένα·
στην αδερφή μας τούτα προφητεύω:
Πήγαινε με τον άντρα σου και πρίμος
αγέρας θα φυσάει· από κοντά σας,
εμείς, τα δυο σου αδέρφια, θα βοηθούμε,
στο κύμα καβαλάρηδες, να φτάσεις
στη Σπάρτη. Κι όταν πια θα τελειώσουν
οι μέρες της ζωής σου και πεθάνεις,
θεά θα ονομαστείς κι απ' τους ανθρώπους,
μαζί με μας, θα δέχεσαι θυσίες
και δώρα, όπως έχει ορίσει ο Δίας.
Και το νησί που απλώνεται σε μάκρος
στην Αττική ξαγνάντια σα φρουρός της,
Ελένη θα το λεν, γιατί σ' εκείνο
σε πρωτοπήγ' ο Ερμής, όταν σε πήρε
από το σπίτι σου και στον ουράνιο
δρόμο σ' ανέβασε, για να ξεφύγεις
τον έρωτα του Πάρη. Στων Μακάρων
τα νησιά ο πολυπλάνητος θα πάει
Μενέλαος· οι θεοί τ' αποφασίσαν·
ποτέ για τους καλούς δεν νιώθουν μίσος,
στους ταπεινούς μονάχα στέλνουν πόνους.
ΘΕΟ. Τέκνα της Λήδας και του Δία, θα πάψω
την έχθρα μου για την Ελένη κι ούτε
την αδερφή μου θα σκοτώσω. Ας πάει
πίσω στην Σπάρτη, αφού οι θεοί το θέλουν.
Να ξέρετε πως είν' η αδερφή σας
γεμάτη ευγένεια και φρονιμάδα.
Να καμαρώνετε για τους καλούς της
τρόπους, χαρίσματα που λίγες τα 'χουν.
(Φεύγουν οι Διόσκουροι.)

Εξόδιο Άσμα (Στίχοι 1865-1870)

ΧΟΡ. Οι γνώμες αλλάζουν ολοένα
των θεών κι απ' τα ανέλπιστα πλήθος
ξετελεύουν αυτοί κι όσα πρόσμενες
δεν βρίσκουν τη λύση τους· όμως
στ' αναπάντεχο ο θεός δίνει τέρμα.
Έτσι τέλειωσε τούτ' η ιστορία.

